

Civil-Militär Samverkan

*Relationen mellan länsstyrelse och
Försvarmakt till följd av införandet av
militärregionala staber*

Carl-Johan Sjöstrand & Simon Älgne

Department of Fire Safety Engineering and Systems Safety
Lund University, Sweden

Brandteknik och Riskhantering
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet

Report 5438, Lund 2014

Civil-Militär Samverkan

***Relationen mellan länsstyrelse och Försvarsmakt till följd
av införandet av militärregionala staber***

Carl-Johan Sjöstrand & Simon Älgne

Lund 2014

Titel: Civil-Militär Samverkan – Relationen mellan länsstyrelse och Försvarsmakt till följd av införandet av militärregionala staber

Title: Civil-Military Co-Operation – Relations between the county administrative board and the armed forces as a result of introduction of the military regional staffs

Författare: Carl-Johan Sjöstrand & Simon Älgne

Report 5438

ISSN: 1402-3504

ISRN: LUTVDG/TVBB--5438--SE

Number of pages: 78

Illustrations: Carl-Johan Sjöstrand

Keywords

Civil-military, co-operation, military regional staff, county administrative boards, survey, SäkSam

Sökord

Civil-militär, samverkan, militärregionala staber, länsstyrelser, enkätundersökning, SäkSam

Abstract

This report is an exploratory study that aims to investigate whether the situation for civil-military co-operation, between the county administrative boards and the Armed Forces, has improved as a result of the recently established military regional staffs in the Swedish Armed Forces. The study shows that the civil-military co-operation has improved in comparison to the previous organization within the Swedish Armed Forces. The co-operation is considered as well functional and the intentions with the regional staffs are fulfilled as a result of improved possibilities for civil-military co-operation. Based on the study it is recommended that a few areas within civil-military co-operation are investigated to further improve the co-operation between the county administrative boards and the Swedish Armed Forces.

© Copyright: Brandteknik och Riskhantering, Lunds tekniska högskola, Lunds universitet, Lund 2014.

Brandteknik och Riskhantering
Lunds tekniska högskola
Lunds universitet
Box 118
221 00 Lund

brand@brand.lth.se
<http://www.brand.lth.se>

Telefon: 046 - 222 73 60
Telefax: 046 - 222 46 12

Department of Fire Safety Engineering
and Systems Safety
Lund University
P.O. Box 118
SE-221 00 Lund
Sweden

brand@brand.lth.se
<http://www.brand.lth.se/english>

Telephone: +46 46 222 73 60
Fax: +46 46 222 46 12

Förord

Denna rapport utgör examensarbete och är en avslutande och examinerande del vid brandingenjörsprogrammet och civilingenjörsprogrammet för riskhantering vid Lunds tekniska högskola. Arbetet omfattar 30 högskolepoäng. Författarna vill rikta sina tack till de personer som haft en mer eller mindre framträdande men likväl mycket viktig roll i genomförandet av detta arbete.

Handledare *Henrik Tehler* doc., Tekn.Dr, universitetslektor vid Avdelningen för brandteknik och riskhantering LTH, för stort stöd och mycket god handledning.

Handledare *Henrik Hassel* Tekn.Dr, universitetslektor vid Avdelningen för brandteknik och riskhantering LTH, för stort stöd och mycket god handledning.

Reservofficer *Bengt-Göran Svensson* som tog sig tid att ställa upp på en inledande intervju för att ge oss uppslag och intressanta aspekter att fokusera vårt arbete på.

Övlt. *Conny Ekdahl* chef för lednings- och samverkansavdelningen vid Militärregionstab Syd som tog sig tid att ställa upp på intervju.

Lars Wahlgren universitetsadjunkt vid statistiska institutionen vid Lunds tekniska högskola som ställde upp på konsultation angående redovisningen av statistiken kring enkäterna.

Karin Strand & Anna Forsström på MSB för skyndsamhet och trevligt bemötande i samband med delgivande av data från enkätundersökningen.

Riksrevisionen för utlämnande av rådata från 2010 års enkätundersökning.

Vi vill rikta ett stort tack till alla respondenter från länsstyrelserna och de militärregionala staberna som tog sig tid att besvara enkätundersökningarna.

Familj, släkt och vänner samt alla andra som stöttat oss och hjälpt oss i större eller mindre utsträckning genom arbetets gång.

Lund, januari 2014

Carl-Johan Sjöstrand & Simon Älgne

Sammanfattning

Länsstyrelserna har ett geografiskt områdesansvar inom respektive län. Det medför att länsstyrelsen vid inträffad kris har det yttersta sammanhållande ansvaret och ska hantera och leda krishanteringsarbetet för att uppnå en så effektiv hantering av krisen som möjligt. Till sin hjälp har länsstyrelserna ett flertal andra myndigheter som de ska organisera i krishanteringsarbetet och fördela resurser om behov finns. En myndighet som länsstyrelserna vid krishändelser kan efterfråga stöd från är Försvarsmakten.

Försvarsmakten har under de senaste 15 åren genomgått stora förändringar och nedskärningar. Sedan år 2000 har inte mindre än tre organisatoriska indelningar förekommit. Denna rapport fokuserar på skillnaderna mellan de sista två indelningarna, SäkSam-organisationen (2005-2013) och de militärregionala staberna (2013-).

Under SäkSam-organisationen uppmärksammades ett flertal brister i den civil-militära samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten, vilket resulterade i en samverkanssituation som inte uppfyllde önskvärd standard. Regeringen beslutade 2011 att fyra nya militärregionala staber skulle instiftas och bedömde att dessa skulle öka Försvarsmaktens förmåga att bistå samhället vid kris. Denna rapport studerar hur indelningen i militärregionala staber påverkat samverkanssituationen och utgår från följande fyra forskningsfrågor:

- Hur fungerar samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten i dagsläget?
- Hur har samverkansmöjligheterna påverkats av införandet av militärregionala staber?
- Uppfyller indelningen i militärregionala staber regeringens mål med införandet?
- Vad kan göras för att förbättra samverkanssituationen?

För att studera samverkanssituationen i dagsläget har en intervju genomförts med representant från Militärregion Syd för att studera arbetssätt och strategier som den nya organisationen medfört. Två enkätundersökningar genomfördes som riktades mot länsstyrelserna och de militärregionala staberna. Enkätundersökningarna baserades på en undersökning genomförd av Riksrevisionen 2010 och som gick ut till länsstyrelserna för att studera den dåvarande samverkanssituationen. Vidare har MSB under 2013 genomfört en enkätundersökning riktad mot länsstyrelserna för att studera den civil-militära samverkan, främst inom civilt försvar och totalförsvarsplanering. Resultaten från vår undersökning jämförs med tidigare undersökningar för att på så sätt studera om skillnader finns mellan samverkanssituationen nu och då.

Slutsatser från rapporten är:

- Samverkanssituationen mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten idag är god och fungerar tillfredställande.
- Införandet av militärregionala staber har medfört en förbättrad samverkanssituation och ökade möjligheter, främst genom ökade personella resurser.
- Indelningen i militärregionala staber uppfyller de intentioner som regeringen hade med indelningen då möjligheterna att bistå samhället har ökat till följd av en förbättrad samverkanssituation.
- Rekommendationer är att kännedomen om varandra bör ökas, att lagstiftning samt riktlinjer för civilt försvar/totalförsvarsplanering bör studeras ytterligare samt att en framtida metod för erhållande av gemensam lägesbild över tillgängliga resurser studeras.

Summary

The county administrative boards (CAB) have a regional responsibility within their respective county. In a crisis situation they have the ultimate cohesive responsibility to conduct crisis management to establish effective handling of the crisis. To their aid are several agencies that the CAB shall organize and divide their resources where needed. One of these agencies is the Swedish Armed Forces (SAF).

During the last 15 years the SAF has gone through several major changes and cuts. Since 2000 the SAF has had no less than three organizational divisions. This thesis focuses on the differences between the last two, SäkSam (2005-2013) and the Military regional staffs (2013-).

During SäkSam a number of deficiencies regarding Civil-Military co-operation arose between the CAB and SAF, a non-desirable situation occurred. The government decided in 2011 that four new regional staffs should be created in order to enhance the SAF abilities to aid society during crisis. This thesis studies how the new organizational division affects the co-operation between CAB and SAF. The thesis is based on the following four research questions.

- How does the co-operation between CAB and SAF function today?
- How has the introduction of military regional staffs affected the possibilities for co-operation?
- Does the division in military regional staffs fulfill the government's intentions for civil-military co-operation?
- What can be done to improve co-operation between CAB and SAF?

To study the current co-operation an interview has been conducted with a representative from the South military region to depict approaches and strategies within the new division. Two surveys were conducted targeting both the CAB and the military regions. The surveys were based upon a survey conducted by The Swedish National Audit Office in 2010 which targeted the CAB in order to study the co-operation between CAB and SAF at the time. In addition the Swedish Civil Contingencies Agency also conducted a survey targeting the CAB to study civil-military co-operation especially regarding civil defense and overall defense planning. The results from our surveys were compared to earlier studies to identify differences in co-operation now and then.

Conclusions from the thesis are:

- Present co-operation between CAB and SAF is regarded as well-functioning.
- The military regions has led to improved co-operation and increased opportunities mainly due to increased personnel resources.
- The military regions fulfill the government's intentions as the opportunities to aid society have increased as a result of improved co-operation.
- It is recommended that the interorganizational knowledge shall be improved, that legislation regarding civil-military co-operation as well as guidelines for civil defense and overall defense planning undergoes further studies and that a method for a common situation awareness regarding available resources is studied.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	1
1.2 Syfte och mål.....	1
1.3 Frågeställningar	1
1.4 Avgränsningar	2
2 Metod.....	3
2.1 Intervju.....	3
2.1.1 Intervjuperson.....	4
2.2 Enkäter	4
2.3 Besvarande av forskningsfrågorna	6
3 Samverkan.....	7
3.1 Samverkan vid krishantering	7
4 Krishantering i Sverige	9
4.1 Länsstyrelsens roll vid krishantering.....	9
4.2 Försvarsmakten roll vid krishantering.....	10
5 Försvarsmaktens organisation.....	13
5.1 Säkerhets- och Samverkanssektioner 2005-2013	13
5.1.1 Brister med SäkSam	14
5.2 Militärregionala staber 2013-	14
5.2.1 Utformning av militärregionerna	15
5.3 Allmänna samverkansbrister.....	16
6 Andra undersökningar inom området.....	19
6.1 Undersökning genomförd av Riksrevisionen.....	19
6.1.1 Resultat av Riksrevisionens undersökning	19
6.2 Undersökning genomförd av MSB	20
6.2.1 Resultat av MSBs undersökning.....	20
7 Resultat från intervju med MR S.....	23
8 Resultat och analys av enkätundersökningarna	25
8.1 Länsstyrelserna	25
8.2 Försvarsmakten.....	32
8.3 Sammanfattning	36
9 Diskussion	37
9.1 Litteraturstudie	37
9.2 Enkäter.....	38

9.3 Intervju.....	38
9.4 Resultat	39
9.5 Besvarande av forskningsfrågor.....	40
10 Slutsatser.....	43
Litteraturförteckning.....	45
Bilaga A – Intervjuguide	I
Bilaga B – Enkätundersökning.....	III
Bilaga C – Statistikens tillförlitlighet.....	XIII
Bilaga D – Kvantitativa resultat från enkätundersökningarna	XVII

1 Inledning

Denna rapport studerar den civil-militära samverkan mellan Försvarsmakten och länsstyrelserna vid fredstida kriser liksom hur samverkan har påverkats av införandet av militärregionala staber.

1.1 Bakgrund

Sedan år 2000 har en omfattande omstrukturering av den svenska Försvarsmakten skett. Försvarsmakten har förändrats från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar vilket medfört omfattande militära nedskärningar. Detta har fått konsekvenser för Sveriges civila krishanteringsförmåga på så sätt att tidigare tillgängliga resurser, materiella som personella, har minskat liksom Försvarsmaktens förmåga att bistå samhället vid kris. Ytterst har nedskärningarna resulterat i försämrade förutsättningar för samverkan och samband mellan Försvarsmakten och civila myndigheter (Ödlund, 2010).

Försvarsmakten har sedan millennieskiftet genomgått ett antal större organisatoriska förändringar som resulterat i nya ansvarsområden och geografiska indelningar. Detta har enligt Bengt-Göran Svensson¹ lett till att lokalkännedom och över lång tid etablerade kontaktvägar mellan Försvarsmakten och civila krishanteringsaktörer till viss del gått förlorade. Den senaste omstruktureringen genomfördes första januari 2013 då en tidigare centraliserad styrning av Försvarsmakten med samverkan främst genom regionala samverkansgrupper ersattes av fyra militärregioner med tillhörande militärregionala staber för samverkan med civila myndigheter.

Den centrala organisationen för civil-militär samverkan är kontakten mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten då länsstyrelsen har ett regionalt samordningsansvar för berörda aktörer i händelse av kris och då Försvarsmakten har till uppgift att vid behov bistå och stödja civila myndigheter.

1.2 Syfte och mål

Syftet med rapporten är att undersöka om indelningen av Försvarsmakten i militärregioner möjliggör för uttryckta önskemål och uppsatta mål för civil-militär samverkan. Vidare är syftet att undersöka hur befintliga arbetsätt och riktlinjer för samverkan mellan länsstyrelser och militärregionala staber fungerar i dagsläget.

Målet är att ge förslag på hur befintliga arbetsätt om möjligt kan utvecklas för att öka förutsättningarna för civil-militär samverkan samt att identifiera områden inom civil-militär samverkan i behov av ytterligare studier.

1.3 Frågeställningar

Ett antal frågor har identifierats som författarna försöker besvara med denna rapport:

- Hur fungerar samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten i dagsläget?
- Hur har samverkansmöjligheterna påverkats av införandet av militärregionala staber?
- Uppfyller indelningen i militärregionala staber regeringens mål med införandet?
- Vad kan göras för att förbättra samverkanssituationen?

---

¹ Reservofficer Bengt-Göran Svensson, samtal 2013-04-10

1.4 Avgränsningar

Denna rapport avgränsas till att behandla relationen mellan länsstyrelserna och de nyinstiftade militärregionerna. Vidare avgränsas den till att inte hantera arbetsuppgifter som sträcker sig utanför krishantering vid för-, akut- och återuppbyggnadsstadiet för extraordinära händelser. Ingen hänsyn tas till ekonomiska faktorer såsom kostnader för eventuella åtgärdsförslag.

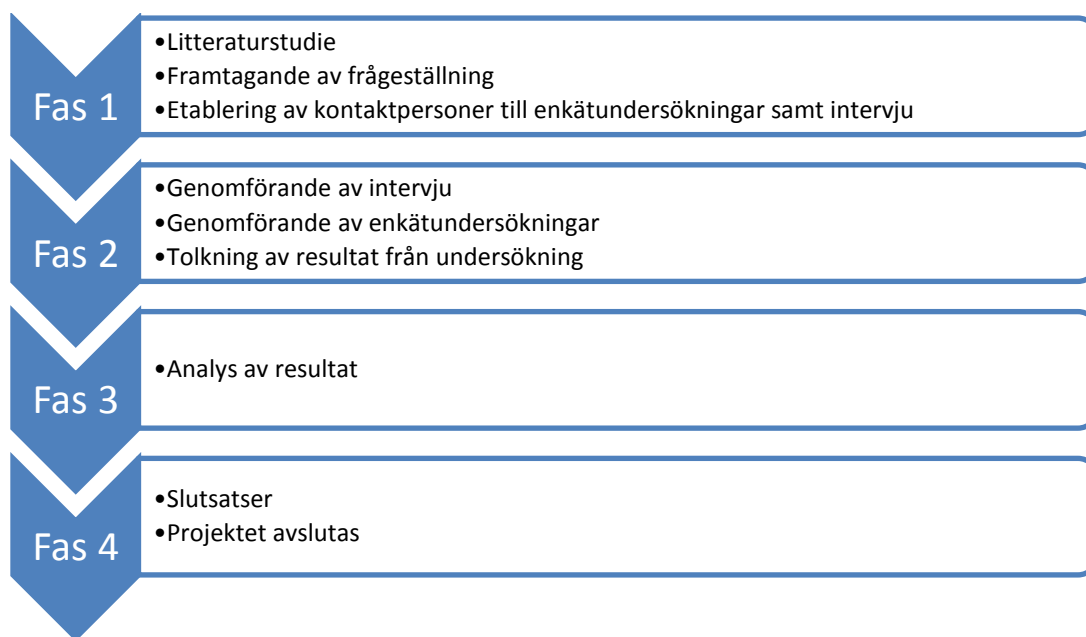
2 Metod

Rapporten grundar sig i en informationsinsamlade del och en analysdel.

Arbetet inleddes med en litteraturstudie för att erhålla ökad kunskap inom ämnet. Litteraturstudien syftade till att samla relevant information för projektet och ge möjlighet att definiera frågeställningar att besvara under arbetets gång. Parallellt med litteraturstudien etablerades kontakter med representanter från Försvarsmakten och länsstyrelserna för framtida intervju samt enkätundersökningar. När frågeställningar fastställts genomfördes en intervju för att ge djupare kunskap genom friare, utförligare svarsmöjligheter samt att erhålla personliga reflektioner från person i samverkansroll. Två enkätundersökningar genomfördes för att erhålla kvantitativa resultat som kan analyseras. Urvalet för enkäterna utgjordes av samverkansansvariga i de fyra militärregionala staberna samt i de 21 länsstyrelserna.

Enkätdata analyserades med syfte att identifiera positiva och negativa aspekter i den befintliga civil-militära samverkan mellan länsstyrelserna och de militärregionala staberna. Resultaten från enkätundersökningar, litteraturstudie, tidigare undersökningar och intervju ligger till grund för att besvara uppsatta frågeställningar.

Arbetsgången för projektarbetet beskrivs i figur 1.

Figur 1. Arbetsgång för projektet

2.1 Intervju

Intervjuer är en kvalitativ forskningsmetod för att erhålla kunskap om ett givet ämne samt erhålla möjlighet att anförskaffa kvalitativa bedömningar av ämnet (Kvale & Brinkmann, 2009). De kvalitativa resultat som erhålls från intervjun kan ses som ett komplement för att stärka de resultat som erhålls från enkätundersökningarna.

En intervju genomfördes för att ge ökad inblick i arbetet med samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten. Intervjun syftar till att intervjupersonen ska få ge sin bild av hur

samverkan utvecklats över tiden och hur denna bedrivs i dagsläget samt bidra med åsikter om hur samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarmakten kan utvecklas. Resultat från intervjun presenteras i kapitel 7.

Resultatet från intervjun har tagits i beaktande vid utformningen av frågor och upplägg i enkätundersökningarna. Intressanta frågeställningar som dykt upp i samband med intervjun har genom enkätundersökningarna studerats vidare för att erhålla ett bredare underlag och möjlighet till att dra slutsatser som kan anses representativa för Försvarmakten respektive länsstyrelserna.

Intervjun genomfördes genom besök på MR S med båda författarna närvarande. En intervjuguide konstruerades i förväg och användes som grund för att leda samtalet. Detta upplägg har visat sig lämpligt om man som intervjuare vill ta del av intervjupersonens personliga reflektioner och erfarenheter då mer utrymme ges för egna reflektioner och intervjuaren ges möjligheten ställa följdfrågor (Kvale & Brinkmann, 2009). Genom att ta del av intervjupersonens egna reflektioner minskar risken för att styra vilken typ av information som erhålls vid intervjun och författarnas förhoppning är att det är just dessa reflektioner som ska ligga till grund för intressanta frågeställningar som kan studeras vidare med hjälp av enkätundersökningarna.

2.1.1 Intervjuperson

För att genomföra intervjuer tillfrågades representanter ifrån både Försvarmakten och länsstyrelserna. Syftet var att intervjupersonerna skulle ha olika bakgrund och tillhöra de båda aktörerna som studeras i denna rapport. Personerna som tillfrågats har på ett eller annat sätt uppgifter inom krishantering för respektive aktör och ett ansvar för att samverka med andra aktörer.

Intervjuperson hos Försvarmakten var överstelöjtnant Conny Ekdahl vid Militärregional stab Syd, chef på lednings- och samverkansavdelningen. Under intervjun fick Conny Ekdahl ge sina personliga reflektioner över länsstyrelsen som samverkanspartner, hur MR S i dagsläget samverkar med länsstyrelserna samt upplevda skillnader mellan SäkSam-organisationen och indelningen i militärregionala staber. I enlighet med Conny Ekdahls önskan gjordes ingen inspelning av intervjun och resultaten bygger således på författarnas anteckningar. Efter genomförandet har Conny Ekdahl korrekturläst intervjuresultatet. Inför intervjutillfället fick Conny Ekdahl ta del av intervjufrågorna i förväg för att bekanta sig med ämnet. Författarna bedömer dock inte att detta har påverkats hans svar då det inte upplevdes att inövade levererades och att följdfrågor samt fria reflektioner kring ämnet inte möjliggör detta. Intervjuguiden presenteras i bilaga A.

Ingen av de tillfrågade representanterna från länsstyrelserna hade möjlighet att medverka i intervjustudien varpå intervju endast har genomförts med MR S.

2.2 Enkäter

Två enkäter med gemensam grundstomme konstruerades och distribuerades under arbetets gång, en till länsstyrelserna och en till Försvarmaktens fyra militärregionala staber. Enkäterna är i stort lika men innehåller vissa skillnader avseende frågeställningar och formuleringar för att bättre passa respektive urvalsgrupp. Nedan presenteras teorin bakom enkäterna samt en beskrivning av det praktiska tillvägagångssättet. Enkäterna presenteras i sin helhet i bilaga B.

I samband med konstruktion av enkäter är det viktigt att tänka på att inte påverka resultaten, exempelvis genom att formulera frågor så att det lätt kan uppfattas som att ett svarsalternativ är rätt eller fel. Detta undviks dels genom att frågorna efterlikar frågorna i Riksrevisionens undersökning, dels genom utomstående granskning av handledare före utskick. För att i största mån få resultat som motsvarar den faktiska populationen bör upplägg och formuleringar vara lika för samtliga respondenter. Utskicken bör ske simultant till samtliga respondenter för att ge likvärdiga svarsmöjligheter och undvika att händelser i samhället påverkar vissa respondenter att ändra uppfattningar (Troost, 1994). Frågorna bör skrivas med enkelt och tydligt språk för att undvika missuppfattningar.

Enkäterna grundar sig i den enkät Riksrevisionen använde i sin granskning av Försvarsmakten under SäkSam-organisationen. Att efterlikna den tidigare undersökningen ger möjligheten att kvantitativt jämföra resultaten av länsstyrelsernas enkätsvar vilket kan påvisa skillnader avseende åsikter och attityder som funktion av nu gällande förutsättningar jämfört med situationen år 2010.

Enkäterna håller en hög grad av standardisering och strukturering, med innebörden att enkäterna är identiska för alla svaranden inom respektive urvalsgrupp samt innehåller fasta svarsalternativ. Frisvarsmöjligheter förekommer i vissa fall som förtydligande komplement till ett fast svarsalternativ samt i den avslutande frågan "Avslutningsvis, är det något ni vill tillägga?". Tillvägagångssättet är menat att säkra en kvantitativt jämförbar datainsamling där ingen respondent tillåts svara utanför frågans tänka ram. Insamlad data analyseras därefter kvantitativt och jämförs med tidigare undersökningar varpå en i huvudsak kvalitativ tolkning görs. Statistikens tillförlitlighet presenteras i bilaga C.

Enkäterna är uppdelade i två delar som behandlar samverkanssituationen samt respondenternas förväntningar och behov vid en inträffad kris. Frågorna i samverkansavsnittet berör främst i vilken utsträckning samverkan genomförs, mellan vilka aktörer samt vem som tar initiativ. Frågorna syftar till att i jämförelse med Riksrevisionens undersökning klargöra hur den civil-militära samverkan utvecklats samt hur aktörernas gemensamma och inbördes engagemang påverkats av Försvarsmaktens omorganisation. Frågorna i avsnittet *Förväntningar och behov* berör respondenternas bedömning av Försvarsmaktens förmåga samt det civila samhällets behov av stöd i samband med kris. Frågorna syftar till att undersöka Försvarsmaktens och länsstyrelsernas uppfattning om den egna liksom den andra aktörens förmåga att hantera samhälleliga kriser samt eventuella skillnader i uppfattning gentemot Riksrevisionens undersökning.

Enkäterna utgörs till viss del av skattningsfrågor. I skattningsfrågorna ombeds respondenterna ange sin uppfattning på en fyrgradig skala, alternativt "Vet ej". För presentation och analys av resultaten har skattningsfrågorna kvantifierats till en sifferskala från ett till fyra. Ett motsvarar för samtliga frågor den starkaste graden av medhåll (Stämmer mycket väl, Mycket hög förmåga etc.) medan fyra beskriver motsatsen (Stämmer mycket dåligt, Mycket låg förmåga etc.). I bilaga D presenteras för respektive skattningsfråga ett medelvärde för samtliga respondenter, som i enlighet med resonemanget ovan varierar mellan extremvärdena ett och fyra. Övriga frågor kvantifieras med en etta för ifyllt svarsalternativ respektive noll för icke ifyllt. I bilaga D presenteras för respektive fråga ett medelvärde angivet i procent av samtliga respondenters svar.

2.3 Besvarande av forskningsfrågorna

För att besvara forskningsfrågorna som fastställts i kapitel 1 genomfördes en intervju och två enkätundersökningar som beskrivits ovan.

Forskningsfrågorna *Hur fungerar samverkan mellan länsstyrelsen och Försvarmakten i dagsläget? Och Hur har samverkanmöjligheterna påverkats av införandet av militärregionala staber?* besvaras genom att tolka resultaten i främst enkätundersökningarna men även från intervjun. De resultat som erhålls utifrån enkätundersökningarna tolkas och jämförs gentemot en tidigare undersökning genomförd av Riksrevisionen. Författarnas avsikt är att studera eventuella skillnader och tolka om det skett några förändringar i den civil-militära samverkan och hur dessa har påverkat samverkanssituationen.

Forskningsfrågan *Uppfyller indelningen i militärregionala staber regeringens mål med införandet?* besvaras till stor del utifrån de två forskningsfrågorna ovan. Målet med Försvarmaktens indelning i militärregionala staber var att förmågan att bistå samhället skulle öka. Utifrån tolkning av ovanstående forskningsfrågor kan författarna dra slutsatser kring hur samverkanssituationen har förändrats och om den förbättrats.

Den sista forskningsfrågan *Vad kan göras för att förbättra samverkanssituationen?* besvaras utifrån resultat från enkätundersökningarna som beskriver samverkanssituationen i dagsläget. Då författarna inte fullt ut känner till arbetssätt, och heller inte har ambitionen att studera förekommande arbetssätt i detalj, fokuserar denna fråga på mer övergripande områden. Resultaten tolkas utifrån grundläggande förutsättningar och krav som presenteras i litteraturstudien för att studera huruvida dessa tyder på en god samverkanssituation eller på att brister förekommer. Centralt för denna forskningsfråga är även resultat som direkt pekar på förekommande brister. Om sådana resultat erhålls är författarnas avsikt att tolka dessa och om möjligt ge förslag på åtgärder eller vidare studier.

3 Samverkan

Samverkan mellan olika aktörer är nödvändigt i ett stort antal situationer och i synnerhet vid krissituationer. Genom att samverka kan uppgifter lösas genom gemensamma insatser och delande av tillgängliga resurser. Nedan presenteras teori kring samverkan.

3.1 Samverkan vid krishantering

Samverkan syftar på att olika aktörer tillsammans arbetar för att uppnå ett gemensamt mål genom att genomföra sina egna uppgifter med hänsyn till andra inblandade aktörer (Räddningsverket, 2008). Samverkan kan bedrivas i många former och behöver inte nödvändigtvis endast innefatta myndigheter. Det kan förekomma mellan privata aktörer, mellan privata aktörer och myndigheter, mellan olika myndigheter etc. Samverkan kan även förekomma kommunalt, regionalt och nationellt.

Vad författarna försöker förmedla ovan är att samverkan kan förekomma i nära oändligt många former och kombinationer av aktörer. I denna rapport behandlas samverkan mellan två statliga myndigheter, länsstyrelserna och Försvarsmakten, och författarna väljer därför att använda en definition av samverkan från krisberedskapsmyndigheten.

”Samverkan avser den dialog som sker mellan olika självständiga och sidoordnade samhällsaktörer för att uppnå gemensamma mål” – krisberedskapsmyndigheten (2005)

Nyckelord som författarna vill lyfta fram i definitionen av samverkan är *dialog* och *gemensamma mål*. Enligt Uhr (2011) är dialog den interaktion som förekommer mellan inblandade aktörer. Interaktion mellan inblandade aktörer kan ske på många olika sätt. Vad författarna vill belysa som speciellt viktigt i interaktionen mellan inblandade aktörer är kommunikation och informationsdelning i ett förebyggande stadie. Kommunikation och informationsdelning kan i sin tur även delas in i många olika kategorier. Det kan röra sig om allt ifrån möten och planering av krishantering till mindre formella kontakter som att lära känna varandra som aktörer och som representanter för olika aktörer. Grunden i att samverka är att kommunicera för att lära känna varandra som aktörer och för att på så vis kunna arbeta för att nå gemensamma mål.

För att uppnå gemensamma mål måste först definieras vad dessa är. En problematik med detta är att det inte alltid är lämpligt att fastställa dessa för detaljerat, då en krishändelse kan presentera nya behov och svårigheter att uppnå uppsatta mål. Värt att nämna är att definitionen av en krishändelse kan variera beroende på vem som tillfrågas och kan sträcka sig från mindre vardagsolyckor till samhällsliga katastrofer. Författarna avser i denna rapport krishändelse i betydelsen omfattande händelse med risk för påverkan på samhällsliga funktioner.

Wachtendorf (2006) beskriver hur ursprungliga organisationer och mål ofta förändras vid en inträffad krishändelse då förutsättningarna förändras. Planerade mål och sätt att nå dessa mål kan alltså omkullkastas när krisen inträffar och det är således bättre att planera för möjligheterna att kunna samverka. Författarna menar att det är lämpligare att arbeta fram möjligheter för att samverka och på så sätt kunna agera utifrån de hjälpbehov som uppstår. Detta återkopplar till ordet dialog genom att flera aktörer behöver vara inblandade för att sätta upp gemensamma mål och interaktioner mellan dessa måste ske för att kunna klargöra dessa och hur de skall nås. Detta synsätt delas av Krisberedskapsmyndigheten (2005) som beskriver att enskilda aktörer sällan kan minska sårbarheter på egen hand utan är tvungna att samverka med andra inblandade aktörer för att åstadkomma detsamma.

Enligt författarna bör en tät kontakt och kommunikation leda till att förutsättningarna för samverkan ökar då kännedom om varandra ökar och relationer byggs upp. Det är en möjlighet för att nå de arbetssätt som Wachtendorf (2006) beskriver som lämpliga för att kunna initiera samverkan vid en kris och effektivt hantera krisen i en föränderlig miljö. Denna tanke styrks även till viss del av Hagström & Sundelius (2003) som i *Krishantering på Göteborgska* beskriver krishanteringen till följd av branden på Backaplan i Göteborg 1998. Där beskrivs hur etablerade kontaktvägar och arbetssätt visade sig vara mycket positiva för den efterföljande hanteringen. Inblandade aktörer har beskrivit hur de genom väl kända samverkansformer och gemensamt engagemang för att nå gemensamma mål kunnat bedriva samverkan som de i många avseenden anser lyckad. I vissa fall har även aktörer gått utanför sina ordinarie arbetsuppgifter för att bistå andra inblandade aktörer för att på så sätt möta uppkomna behov och erhålla en bättre krishantering i ett övergripande perspektiv (Hagström & Sundelius, 2003).

Ovanstående exempel visar på att genom att aktörerna känner att de gemensamt har något att vinna på att hantera en inträffad kris effektivt, tillsammans med väl etablerade kontaktvägar och möjlighet till samverkan finns det möjligheter att hantera en inträffad kris på ett effektivt sätt. Liknande teori om arbetssätt och viktiga förutsättningar presenteras av Krisberedskapsmyndigheten (2005) som belyser behovet av gränsöverskridande samarbete och vikten av att involvera aktörer i gemensamma ansträngningar för att uppnå resultat i ett helhetsperspektiv, till nytta för alla inblandade.

4 Krishantering i Sverige

I kapitlet beskrivs den i dag rådande krishanteringsapparaten för det svenska samhället samt länsstyrelsernas och Försvarsmaktens roller och uppgifter vid hantering av samhällsliga kriser.

Författarna syftar med begreppet krishantering på hanteringen av oförutsedda händelser som drabbar och påverkar samhället negativt genom att hota grundläggande värden. I denna rapport behandlas den typ av krishändelser som kan anses övermäktiga för civila myndigheter och där ett direkt behov av stöd från Försvarsmakten kan uppstå och således ställs krav på samverkan mellan länsstyrelse och Försvarsmakt.

Samverkan syftar på samarbete och interaktion mellan de myndigheter som kan vara delaktiga i arbetet med att motverka och hantera kriser. I Sverige förekommer begreppet totalförsvaret vilket innefattar samtliga myndigheter som har till uppgift att stärka Sveriges förmåga att hantera kris och väpnat angrepp. Länsstyrelsen är enligt förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap den högsta totalförsvarsmyndigheten bland de civila myndigheterna. I denna rapport syftar samverkan främst på interaktionen mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten.

4.1 Länsstyrelsens roll vid krishantering

Länsstyrelserna har en stor och viktig roll i det svenska krishanteringssystemet. Länsstyrelserna har ett flertal ansvarsområden med uppgifter som sträcker sig från förebyggande arbete för att öka förmågan att hantera kriser till att leda insatser och fördela resurser i händelse av kris. Länsstyrelserna har ett geografiskt områdesansvar inom det län de är verksamma, vilket innebär att länsstyrelsen inom vissa områden har det högsta ansvaret i länet och viss beslutsrätt över andra myndigheter.

Länsstyrelsens arbete med krishantering styrs främst genom två lagrum som preciserar de skyldigheter och rättigheter länsstyrelserna har vid en kris:

- Förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap
- Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion

I förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap beskrivs hur länsstyrelsen har ett geografiskt områdesansvar och är den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet. Som ansvarig myndighet har länsstyrelsen till uppgift att bedriva viss verksamhet för att öka förmågan till krishantering. Detta sker i ett förebyggande skede där länsstyrelsen främst genomför risk och sårbarhetsanalyser (MSB, 2013). Dessa syftar till att kartlägga vilka risker och sårbarheter som finns inom länet för att ge en bild av potentiella kriser. Det gäller därefter att utarbeta handlingsplaner för att kunna hantera dessa kriser.

Handlingsplanerna utgör ett stöd för länsstyrelsens agerande vid inträffad kris vilket innebär ledning av de resurser som finns tillgängliga samt att rapportera lägesbild till regeringen (SFS 2007:825). Länsstyrelsen har ledning av krishanteringsarbetet som en central uppgift i krishanteringen. Detta kan beskrivas som ledning av tillgängliga resurser. Försvarsmakten utgör en sådan resurs. Under de förutsättningar som beskrivs i kapitel 4.2 kan Försvarsmakten bistå länsstyrelsen som då har ledningsansvaret för de stödresurser som lämnas. Med ledning av resurser syftas inte på faktiskt operativ ledning på plats utan ett samordnande ansvar av resurser från olika myndigheter och aktörer, exempelvis Försvarsmakten (MSB, 2013). Detta ställer krav på samverkan mellan länsstyrelsen och Försvarsmaktens interna ledning.

Denna typ av samverkan är i den nya militära organisationen tänkt att ske mellan just de militärregionala staberna och länsstyrelserna. Detta är en samverkan som länsstyrelsen bör studera och planera för. Liksom beskrivs i kapitel 4.2 ska Försvarsmakten bistå länsstyrelsen även i planeringsstadiet.

För att hantera kriser på ett effektivt sätt ställs krav på en fungerande samverkan. Samverkansformerna behöver inte vara detaljstyrda i förväg till följd av planeringen utan bör snarare fokusera på att planera för hur man kan samverka med varandra (Wachtendorf, 2006). Detta är således ett arbete som länsstyrelserna bör bedriva tillsammans med Försvarsmakten för att etablera kontaktvägar och arbeta fram möjliga samverkansformer.

4.2 Försvarsmakten roll vid krishantering

Försvarsmaktens huvuduppgift är att upprätthålla förmågan till väpnad strid och att försvara Sverige mot väpnat angrepp (SFS 2007:1266). Försvarsmakten har även i uppgift att stärka det svenska samhällets förmåga att motstå och hantera fredstida krishändelser. Försvarsmakten ska bistå civila myndigheter genom att samverka med dem och vid behov ställa resurser till förfogande (SFS 2007:1266).

Försvarsmaktens stöd till civila myndigheter regleras av ett flertal lagar och förordningar som beskriver hur stöd ska lämnas, vad som åligger Försvarsmakten och vilka förutsättningar som gäller då Försvarsmakten lämnar stöd till det civila samhället. De mest centrala lagrum som behandlar Försvarsmaktens stöd till samhället är:

- Förordning (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet
- Förordning (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap
- Förordning (2007:1 266) med instruktion för Försvarsmakten
- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor

Försvarsmakten ska vid begäran om hjälp från civil myndighet vid krissituation bistå med tillgängliga resurser. Detta får dock endast ske under förutsättning att insatsen i fråga inte förhindrar eller begränsar Försvarsmaktens förmåga att fullfölja sina huvuduppgifter. Vidare får stöd heller inte ges i situationer där Försvarsmaktens personal riskerar att hamna i situationer där de tvingas bruka tvång eller våld; ej heller får stöd ges i situationer där Försvarsmaktens anställda riskerar liv eller hälsa (SFS 2007:1266). Försvarsmakten får dessutom inte dimensionera resurser för stöd till det civila samhället utan enbart ge stöd utifrån tillgängliga resurser (Riksrevisionen, 2011).

Försvarsmaktens skyldighet att bistå det svenska samhället för att öka dess förmåga att hantera kriser ses också i de lagrum som ålägger Försvarsmakten att samverka och planera med civila myndigheter i ett förebyggande skede. Forsström et al. (2012) beskriver hur myndigheter enligt 5 § i förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap ska samverka med andra myndigheter för att hantera kriser. Även i lag (2003:778) om skydd mot olyckor anges att myndigheter som har lämpliga resurser ska bistå räddningsinsatser eller sanering av radioaktivt utsläpp.

Detta arbetssätt mellan Försvarsmakt och civila myndigheter ställer krav på en god och fungerande samverkan. Samverkan i sin tur ställer krav på att det finns ett förberedande arbete där aktörer som kan bli tvungna att samverka vid en kris faktiskt förbereder sig för att hantera en kris tillsammans i ett förebyggande skede innan kris inträffar. Enligt Fredholm & Uhr (2011)

är ett förberedande skede för samverkan en central del i att lyckas. Det är viktigt att kartlägga vilka möjligheter till samverkan som existerar och hur olika aktörer kan bistå varandra med resurser och kunskap, ett arbete som Försvarmakten ska genomföra även tillsammans med civila aktörer. Ett exempel på detta är förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor 4 kapitlet 31 § som ålägger myndigheter som har lämpliga resurser för att delta i räddningstjänst att medverka vid planering av och övning.

Beroende på vilket lagrum man väljer att åberopa kan Försvarmakten ha en relativt stor roll att spela i det svenska krishanteringssystemet. Försvarmakten har en skyldighet att bistå samhället vid händelse av kris och är även skyldig att medverka i det förebyggande skedet för att stärka samhällets krishanteringsförmåga. Detta samarbete är inte enbart gynnsamt för civila myndigheter då många av de aktörer som Försvarmakten kan tänkas samverka med har ett totalförsvarsansvar, exempelvis länsstyrelserna. Ett väl fungerande samarbete mellan civila myndigheter och Försvarmakten kan således stärka Sveriges totalförsvar och leda till vinning för samtliga inblandande aktörer.

5 Försvarsmaktens organisation

Försvarsmakten har sedan år 2000 genomgått två större organisatoriska förändringar. Åren 2000-2005 indelades Försvarsmaktens verksamhet i fyra militärdistrikt med ansvar för Försvarsmaktens verksamhet inom respektive geografiskt område. 2005 avskaffades militärdistriken till förmån för en centraliserad ledning från Högkvarteret i Stockholm.

I samband med den nya organisationen med centraliserad ledning skapades nya regionala samverkansenheter genom så kallade Säkerhets- och Samverkanssektioner, SäkSam. SäkSam var underställa Försvarets telenät- och marktelefonförband och bestod av två delar, en militär underrättelse- och säkerhetstjänst samt en del med regionalt samverkansansvar främst riktat mot länsstyrelserna. De fyra SäkSam-sektionerna var förlagda i Boden, Stockholm, Göteborg och Malmö. SäkSam hade samverkansansvar så till vida att det var en resurs vid planering och övning men hade inget ledningsansvar vid insatser till följd av en eventuell krishändelse (Ödlund, 2010).

Från och med 1 januari 2013 är Försvarsmakten indelad i fyra militärregioner med geografiskt områdesansvar. Militärregionerna är underställa Högkvarteret i Stockholm men har det yttersta ansvaret för Försvarsmaktens verksamhet inom den egna regionen. De fyra militärregionerna med respektive stabs förläggingsregemente är:

- Militärregion Nord, MR N (I19 Boden)
- Militärregion Mitt, MR M (LG Kungsängen)
- Militärregion Väst, MR V (P4 Skövde)
- Militärregion Syd, MR S (P7 Revingehed)

De militärregionala staberna kan liknas vid organisationen med SäkSam-sektioner då det är den regionala stabens uppgift att bedriva civil-militär samverkan (Försvarsmakten, 2013).

Försvarsmaktens organisationsförändringar avseende civil-militär samverkan presenteras i figur 2.

Figur 2. Försvarsmaktens organisationsförändringar

5.1 Säkerhets- och Samverkanssektioner 2005-2013

Som beskrivs ovan förändrades Försvarsmaktens organisation 2005 på så sätt att en centraliserad styrning från Högkvarteret ersatte en regional styrning via fyra militärdistrikt. För att bibehålla möjligheter till regional samverkan instiftades de så kallade säkerhets- och samverkanssektionerna.

En av två huvudsakliga uppgifter för SäkSam var samverkan med lokala civila myndigheter, i första hand länsstyrelserna. Då det endast fanns fyra SäkSam-sektioner innebar detta att varje sektion hade samverkansansvar för flera län.

SäkSam-sektionerna hade alla likartade arbetsuppgifter gällande civil-militär samverkan, dock skiljde sig resultat och arbete åt mellan de olika sektionerna. Skillnader uppstod främst som följd av problem med bemanning men även som följd av variation i geografiska förhållanden och lokala riskproducenter (Ödlund, 2010), exempelvis kärnkraftverk och kraftverksdammar. Utifrån dessa problem har ett antal lärdomar och problemområden identifierats men även slutsatser som är viktiga för ett framtida arbete inom civil-militär samverkan kunnat dras. Problem kring SäkSam-sektionernas arbete inom civil-militär samverkan beskrivs nedan.

5.1.1 Brister med SäkSam

Ett grundläggande problem med SäkSam-sektionerna var att organisationen innebar ökad centralisering av ledningsstrukturen samtidigt som civil krishantering, genom kommuner och länsstyrelser, strävade mot ökat lokalt ansvar i enlighet med likhetsprincipen (Ödlund, 2010). Huvudsakligen visade sig detta genom avsaknad av personliga och formella kontakter för samverkan då samverkan med Försvarmakten hanterades av olika enheter i det förebyggande skedet jämfört med i kris (Forsström et al., 2010). Länsstyrelserna upplevde en tröghet i kontakten med Försvarmakten då denna främst hanterades via Högkvarteret, i kontrast till att den primära samverkansparten vid kris i praktiken var hemvärnets lokala grupper (Ödlund, 2008).

Samverkansmöjligheterna försvårades kraftigt 2007 då Försvarmakten av ekonomiska skäl reducerade mängden personal med uppdrag att samverka med det civila samhället. Totalt reducerades militärt anställda med uppgift att samverka med det civila samhället till mellan fem och sex tjänster. SäkSam i Stockholm drabbades hårdast och förlorade samtlig samverkanspersonal och följaktligen fanns där ingen tjänst med fokus på samverkan mot det civila samhället (Riksrevisionen, 2011).

5.2 Militärregionala staber 2013-

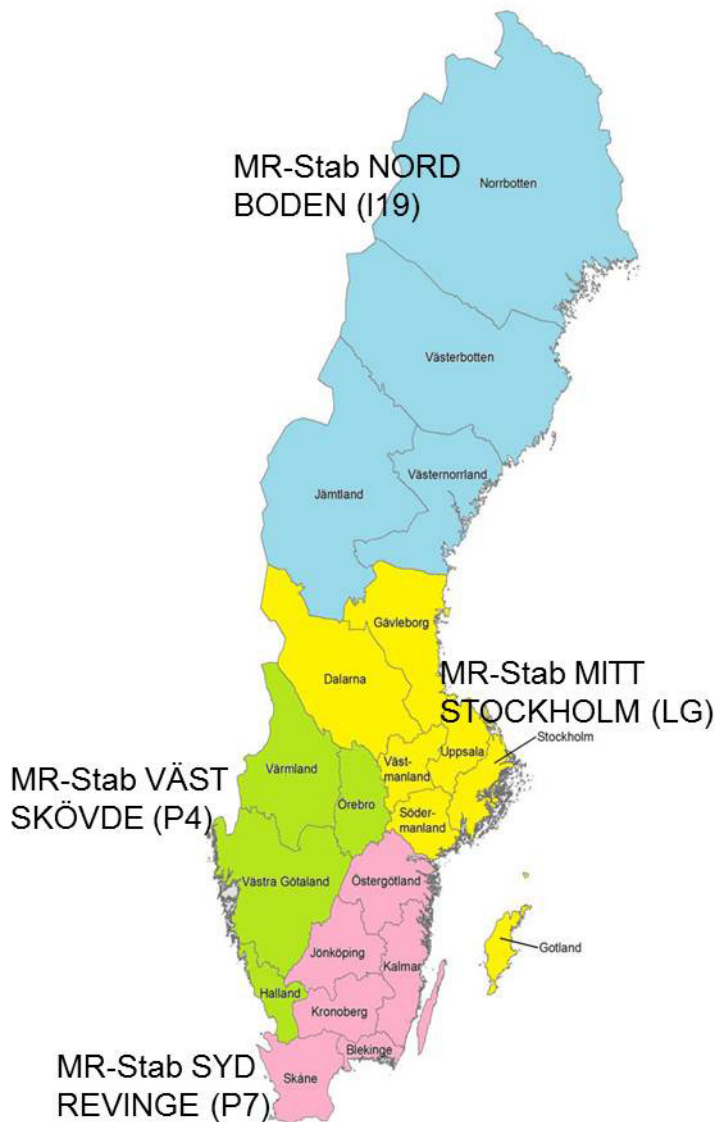
I regeringens budgetproposition från 2010 åläggs Försvarmakten att till 1 januari 2013 grunda fyra stycken militärregionala staber (prop. 2010/11:1). De fyra staberna ska ha ett regionalt områdesansvar och verka för att bedriva Försvarmaktens ordinarie arbetsuppgifter inom regionen.

Denna organisation är tänkt att ersätta en centraliserad styrning av Försvarmakten med SäkSam som regionala representanter. Syftet med införandet av militärregionala staber är att dessa under högkvarteret ska samordna den markterritoriella verksamheten. Regeringen bedömer att införandet av regionala staber ska öka Försvarmaktens förmåga för samverkan med och förmågan att lämna stöd till civila myndigheter (prop. 2010/11:1).

Militärregionerna är som beskrivs ovan förlagda till ett specifikt regemente inom respektive region och har ett ansvarsområde som innefattar 4-7 län (Försvarmakten, 2013). Detta innebär således att de har ett regionalt ansvar för samverkan med 4-7 länsstyrelser, vilket ställer krav på en fungerande organisation och ett fungerande samverkansarbete mellan Försvarmakten och länsstyrelserna.

5.2.1 Utformning av militärregionerna

De militärregionala staberna är som beskrivits fyra till antalet med eget geografiskt områdesansvar. Figur 3 nedan åskådliggör hur Sveriges 21 län indelas i de fyra militärregionerna.

Figur 3. Sveriges geografiska indelning i militärregionala staber (Försvarsmakten, 2013)

De fyra militärregionerna har ansvar för Försvarsmaktens verksamhet inom regionen och dess yttersta uppgift är att värna om Sveriges gränser. Vidare ansvarar de för att bedriva civil-militär samverkan och bistå samhället vid kriser. För att lösa dessa uppgifter har militärregionerna tillgång till Försvarsmaktens resurser i form av materiel och förband inom regionen (Försvarsmakten, 2013).

Chef för militärregionen är regementschefen för respektive förlägningsregemente. De militärregionala staberna utgör en kompletterande ledningsresurs då staberna inte är underställda regementet utan direkt underställda Högkvarterets insatsledning.

MR-stabernas uppgifter beskrivs av Norén et al. (2012) enligt följande:

MR-stabernas huvuduppgifter är att:

- i. Samverka med regionala och lokala aktörer.
- ii. Leda säkerhets- och underrättelsetjänst inom regionen.
- iii. Leda underställda förband (hemvärns- och/eller krigsförband).
- iv. Genomföra regional försvarsplanering och stödja högre chef med försvarsplanering.
- v. Upprätthålla regional skyddsobjektförteckning.
- vi. Stödja operativ- och/eller taktisk chef som löser uppgifter inom regionen.

Sekundära uppgifterna är att:

- i. Samordna stödet till mobilisering/aktivering inom egen region.
- ii. Samordna transporter inom regionen (transportledning).
- iii. Understöda tilltransporterade internationella enheter regionalt.

MR-staberna har kontinuerligt anställd personal och består av en personalstyrka på 27-35 personer. Vidare kan staberna vid behov utökas till dubbel bemanning gentemot normala förhållanden (Norén et al., 2012). Således är utformningen av MR-staberna lika över hela landet liksom att det geografiska ansvarsområdet är utformat med ett flertal länsstyrelser att samverka med.

Indelningen i militärregioner och underställda förband syftar också till att likvärdiga resurser ska finnas tillgängliga i hela landet. Exempelvis ska minst en hemvärnsbataljon finnas tillgänglig i varje län med en något högre koncentration i befolkningstäta områden (Norén et al., 2012). Förutsättningar för civil-militär samverkan ska således vara likartade över hela landet.

En skillnad mellan de militärregionala staberna och den tidigare organisationen med SäkSam är att tjänsteman i beredskap hos länsstyrelsen tar direkt kontakt med de regionala staberna för en förfrågan om stöd från Försvarsmakten. Tidigare var detta tvunget att ske genom högkvarteret i Stockholm (Ödlund, 2010). Ett av syftena med den nya indelningen i militärregionala staber är just en förbättrad kontakt mellan Försvarsmakten och det civila samhället på regional nivå. Intentionen är att detta ska leda till en effektivare civil-militär samverkan samt en snabbare och mer effektiv krishanteringsorganisation.

5.3 Allmänna samverkansbrister

Nedan beskrivna brister avseende civil-militär samverkan har sin grund i den fram till 2013 gällande militärorganisation med samverkan främst genom regionala SäkSam-sektioner. Huvudsakligen bedöms de brister som identifierats inte vara kopplade direkt till indelningen i SäkSam-sektioner och bedöms vara allmänna och därför relevanta även för militärregionerna. Brister som bedöms vara specifikt kopplade till SäkSam-organisationen behandlas separat.

Försvarsmakten uppfattas av många länsstyrelser som en diffus aktör i betydelsen att det är oklart i vilken utsträckning materiel och personal kan disponeras i samband med kris (Riksrevisionen, 2011). Flera länsstyrelser har önskat en samlad bild av det stöd i form av fordon, materiel och personal som Försvarsmakten kan erbjuda i händelse av kris (Ödlund,

2010). En sådan bild kan dock inte levereras då Försvarsmaktens stöd till samhället enligt regeringens styrning inte får vara dimensionerande. Därav reserveras inget materiel för stöd till samhället utan stöd ges med tillgängliga resurser utifrån förutsättningarna vid varje enskilt tillfälle (Riksrevisionen, 2011). Det finns även en oro hos flera civila myndigheter angående hur tillgängligheten på välutbildad personal kommer att påverkas av övergången från värnplikt till yrkesförsvaret. Oron grundar sig främst i att en krympt militär personalstyrka samt den striktare arbetslagstiftning som gäller för yrkessoldater gentemot värnpliktiga ska leda till en minskning av tillgänglig militär personal liksom möjligheten att nyttja denna (Forsström et al., 2010).

Det finns ytterligare brister i avsaknaden av en gemensam definition av begreppet samverkan, likväl som avsaknad av en gemensam målbild av vad samverkan syftar till. Samverkan kan tolkas som allt mellan nära samarbete mot ett tydligt, gemensamt mål till flyktig kommunikation myndigheter emellan. Från civila myndigheter har frågan lyfts om civil-militär samverkan är annorlunda än samverkan mellan civila myndigheter och om den i sådana fall ska ges högre prioritet än annan samverkan (Forsström et al., 2010). Författarna är av uppfattningen att samverkan mellan civila och militära aktörer ska ses som ett nära och metodiskt samarbete för att stärka kontakter och tillvägagångssätt vid hanterande av framtida kriser.

6 Andra undersökningar inom området.

Det har gjorts andra undersökningar som behandlar samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten. De mest centrala för denna rapport är Riksrevisionens undersökning som kartlade den civil-militära samverkan under SäkSam-organisationen och var en bidragande orsak till indelningen i militärregioner. Därtill genomförde MSB under 2013 en undersökning kring området där samtliga länsstyrelser ombads beskriva sin samverkanssituation med Försvarsmakten. De båda studierna behandlar relationerna mellan länsstyrelse och Försvarsmakt vid fredstida krishantering men även planering för höjd beredskap, totalförsvaret och civilt försvar.

6.1 Undersökning genomförd av Riksrevisionen

Riksrevisionen publicerade 2011 rapporten *Försvarsmaktens stöd till samhället vid kriser*. Som en del i rapporten genomfördes 2010 en enkätundersökning för att studera hur civil-militär samverkan bedrevs och fungerade i den dåvarande SäkSam-organisationen. Undersökningen riktade sig mot samtliga länsstyrelser och studerade deras syn på civil-militär samverkan och vilken resurs Försvarsmakten var. Frågorna behandlade främst två områden, *samverkan* samt *förväntningar och behov*. Länsstyrelserna ombads att kvantitativt beskriva i vilken form och utsträckning samverkan bedrevs samt om de under de senaste två åren mottagit stöd från Försvarsmakten i samband med krishändelse. De ombads beskriva sin uppfattning om hur viktigt civil-militär samverkan är och vilken roll Försvarsmakten bör spela i det svenska krishanteringssystemet. Vidare ombads länsstyrelserna beskriva sin uppfattning om Försvarsmaktens förmåga att bistå det civila samhället vid kris och vid vilken typ av krissituationer de kunde tänkas efterfråga Försvarsmaktens stöd. Riksrevisionens enkätundersökning omfattar svar från samtliga länsstyrelser och utgör en totalundersökning.

6.1.1 Resultat av Riksrevisionens undersökning

Undersökningen visade på ett flertal brister inom den befintliga civil-militära samverkan och relationerna mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten. Resultaten i Riksrevisionens rapport är en bidragande faktor till den nuvarande indelningen i militärregionala staber som ersatte SäkSam-organisationen.

I undersökningen beskriver länsstyrelserna Försvarsmakten som en viktig resurs i det svenska krishanteringssystemet. Dock anses Försvarsmakten vara en otydlig resurs. Begreppet otydlig resurs syftar här på att Försvarsmaktens roll inte är tydligt definierad och det är oklart i vilka situationer som Försvarsmakten faktiskt kan förväntas samverka vid krishantering. Det framkom även att det var svårt för länsstyrelserna att få en överblick av vilka resurser Försvarsmakten kunde bistå med (Riksrevisionen, 2011).

Undersökningen beskriver också att samverkanssituationen blivit lidande på grund av personella nedskärningar. Som följd av minskade personalresurser blev samverkanssituationen lidande då tjänster med fokus på civil-militär samverkan försvann från SäkSam-sektionerna (Riksrevisionen, 2011). Vidare beskrevs att kontakten mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten vid en faktisk krissituation var osmidig på så vis att länsstyrelserna tvingades vända sig till Försvarsmaktens högkvarter vid hjälpförfrågningar och att samverkan skulle ske därigenom. Detta trots att sambandofficerarna vid SäkSam-sektionerna var de som länsstyrelserna samverkade med vid normalt tillstånd och i det förberedande stadiet (Riksrevisionen, 2011).

Riksrevisionen lämnade ett flertal förslag på åtgärder för att förbättra Försvarsmaktens stöd till det civila samhället, främst genom samverkan. Förslag för att stärka samverkanssituationerna var att ge civila myndigheter större insyn i Försvarsmaktens verksamhet. Detta bör leda till att länsstyrelserna får en bättre uppfattning om vilka resurser som Försvarsmakten kan bistå det civila samhället med vid en kris. Riksrevisionen uppmanade Försvarsmakten att se över sin förmåga till att bistå det civila samhället och vid behov vidta åtgärder för att stärka denna förmåga. Därtill borde Försvarsmakten inkludera genomförd samverkan och planering i sin bedömning av den egna förmågan (Riksrevisionen, 2011).

6.2 Undersökning genomförd av MSB

Framställningen i detta avsnitt bygger på information delgivet via mail av Anna Forsström², MSB.

MSB genomförde hösten 2013 en enkätundersökning för att studera samverkanssituationen mellan länsstyrelserna och de nyligen skapade militärregionala staberna. Frågorna var i huvudsak kvalitativa och behandlade främst förändringar i arbetssätt och relationen mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten samt om förändringarna skett sedan de militärregionala staberna infördes. Vidare studerade undersökningen arbetet med planering för och samverkan kring totalförsvaret och civilt försvar.

Undersökningen ger en god insyn i länsstyrelsernas uppfattning kring samverkanssituationen men bidrar inte med kvantitativa data som möjliggör objektiva jämförelser med andra undersökningar eller respondenterna emellan. Undersökningarna ger heller inte möjlighet att kvantitativt studera hur organisationsförändringen inom Försvarsmakten har påverkat samverkanssituationen mellan Försvarsmakten och länsstyrelserna.

6.2.1 Resultat av MSBs undersökning

Resultaten beskriver hur indelningen i militärregionala staber har lett till ett mer omfattande arbete inom civil-militär samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten. De flesta länsstyrelserna beskriver hur aktörerna regelbundet samverkar i form av möten och deltagande i gemensamt nätverk och hur denna kontakt har blivit mer regelbunden som en följd av organisationen med militärregioner.

Den faktor som pekas ut som mest bidragande till en ökad samverkan är personella resurser. Då de militärregionala staberna fått ökad bemanning för civil-militär samverkan gentemot SäkSam-organisationen har även samverkansmöjligheterna ökat. Flera av de tillfrågade länsstyrelserna beskriver att Försvarsmaktens efterfrågan på samverkan ökat inom flera områden, inte enbart inom fredstida krishantering. Brister rapporteras istället på den civila sidan av krishanteringsorganisationen. Försvarsmaktens ökade satsning på samverkan saknar motsvarighet hos länsstyrelserna där det generellt saknas resurser för att utveckla det civila totalförsvaret.

Ett av de viktigaste civila åtaganden för stärkt totalförsvaret är ett säkrat stöd från privata aktörer i form av infrastruktur, röjning och transporter. Detta kommer som en naturlig följd av en i allt mindre grad självförsörjande Försvarsmakt och minskat statligt ägande inom samhällsviktiga sektorer. Författarna uppfattar situationen som att samverkan med privata civila aktörer i

---

² Anna Forsström, MSB, 2013-10-03.

samband med kriser hittills har fungerat friktionsfritt, men detta är ingen garant för framtida samarbeten.

Länsstyrelserna beskriver en god kännedom om Försvarmakten som aktör i krishanteringssystemet. En majoritet av länsstyrelserna anser att de har god kännedom både om Försvarmaktens arbete inom krishantering och deras förmågor och resurser. Flera av länsstyrelserna pekar dock på att det kan vara svårt att veta exakt vilka resurser som finns tillgängliga vid ett givet tillfälle. Det är dock Försvarmakten som ska göra en bedömning av vilka resurser som kan vara länsstyrelserna behjälpliga och inget som länsstyrelserna kan styra över. Således bör detta inte påverka länsstyrelserna i någon större utsträckning. Det hade varit bra om det fanns tydliga rutiner och arbetssätt för att båda aktörerna ska kunna få en gemensam lägesbild över vilka resurser som finns tillgängliga vilket kan leda till en effektivare krishantering. Författarna anser att detta är ett ämne som kan studeras vidare för att ta fram möjliga arbetssätt för hur Försvarmakt och länsstyrelserna ska ha delad lägesbild och snabbt kunna få tillgång till samma information över tillgängliga resurser när en krishändelse inträffar.

Området totalförsvar och civilt försvar är något som får stor uppmärksamhet i undersökningen. Länsstyrelserna beskriver ämnet som ett eftersatt område inom svensk krishantering. De främsta anledningarna som länsstyrelserna beskriver är att under de senaste 20 åren har kraftiga nedskärningar gjorts och ämnet har inte varit prioriterat. Detta har lett till att gammal kunskap har gått förlorad och att tidigare organisatoriska strukturer är omoderna då de inte har följt med i utvecklingen. När ämnet nu återigen är aktuellt beskriver länsstyrelserna en problematisk situation. Kombinationen av en eftersatt och näst intill obefintlig struktur och resursbrister är utmaningar för det framtida arbetet. Ytterligare ett problem är att flera av de svarande länsstyrelserna beskriver att det saknas riktlinjer och centrala instruktioner inom området. Flera av länsstyrelserna beskriver att de inte vet vad som förväntas av dem och vad som ska göras i framtiden. Ämnet totalförsvar och civilt försvar är således ett ämne som bör studeras vidare för att riktlinjer och instruktioner ska kunna fastställas och för att ytterligare slutsatser ska kunna dras.

Undersökningen tyder på att länsstyrelsernas samlade bedömning av den civil-militära samverkan är god. De beskriver samverkanssituationen med militärregionerna som god och menar att förbättringar skett efter att Försvarmaktens nya organisation infördes. Flera av förbättringarna kunde härledas till ökade resurser i form av mer militär personal avsedda för civil-militär samverkan. Dock finns det utrymme för förbättringar gällande både lagstiftning och samverkanssituationen, ett fåtal länsstyrelser beskriver en samverkan som var under uppbyggnad och förväntade sig en mer omfattande samverkan i framtiden. Ett flertal länsstyrelser beskriver problem inom området totalförsvar och civilt försvar som beskrivs som eftersatt och att en tydlig målbild saknas. Flera länsstyrelser uttrycker önskemål om tydligare formulerade mål och lagar inom området för att på så sätt förtydliga vad som förväntas av dem som aktörer i krishanteringssystemet.

7 Resultat från intervju med MR S

Militärregional stab Syd, MR S, är förlagd till P7 Revingehed i Skåne och har samverkansansvar för stora delar av södra Sverige. Inom MR S geografiska områdesansvar ingår Skåne län, Blekinge län, Kronobergs län, Kalmar län, Jönköpings län och Östergötlands län. Således ska MR S vid behov bistå och samverka med upp till sex länsstyrelser. I dagsläget finns 4 heltidstjänster, varav 3 samverkansofficerare, med huvuduppgift att samverka gentemot civila aktörer. En samverkansofficer utgör kontaktperson gentemot två län indelat enligt följande: Blekinge och Kalmar, Kronoberg och Jönköping, Skåne och Östergötland. Dessa samverkansofficerare har det primära ansvaret för att stödja respektive länsstyrelser och samverka vid behov. Till stöd finns i varje län 2-3 reservofficerare som kan kallas in vid behov eller höjd beredskap. Vid en krissituation kan civila aktörer vända sig till vakthavande befäl vid MR S som tar emot förfrågan och förmedlar kontakten till samverkansofficer ansvarig för det aktuella länet. Utöver ovanstående samverkar även andra stabsmedlemmar inom sin funktion när behov uppstår.

Försvarsmakten arbetar inte enbart med civil-militär samverkan i det akuta skedet utan även till stor del med civila aktörer i det förebyggande skedet. Conny Ekdahl berättar att länsstyrelserna är en viktig samverkanspartner som MR S har regelbunden kontakt med i det förebyggande skedet. Regelbundet har samverkansofficerarna möten med civila aktörer i varje län, däribland länsstyrelserna, för att få en uppdaterad lägesbild av vad som sker i länet och vad som planeras för den närmsta framtiden. Representanter från MR S deltar även vid övningar och i varje län deltar MR S i planeringsarbetet för krisberedskap. Detta sker genom regelbundna möten mellan representanter från MR S och beredskapshandläggare från respektive län där man deltar i krisberedskapsplanering, medverkar i utformningen av risk- och sårbarhetsanalyser och samverkar kring försvarsplanering.

Conny Ekdahl som har erfarenhet från SäkSam-organisationen upplever en förbättrad samverkanssituation i och med införandet av militärregionala staber. Tydligast märks skillnaden i antal tjänster med ansvar att bedriva civil-militär samverkan. Med införandet av militärregionala staber har mer resurser avsatts för detta ändamål och länsstyrelsernas representanter samverkar i hög utsträckning med samma personer inom Försvarsmakten både förebyggande och under ett akut skede. Detta var en begränsning som identifierades under SäkSam-organisationen där regionala samverkansofficerare skötte den regelbundna kontakten men högkvarteret i Stockholm tog över vid krishändelser. Genom att militärregionen har ansvar för både samverkan och insatser är det samma personer som samverkar oavsett situation vilket stärker kontakterna sinsemellan och den inbördes kännedomen ökar, vilket har visat sig positivt för samverkanssituationen.

Försvarsmakten upplever sig vara en värdefull resurs för den civila krishanteringen. Conny Ekdahl uppfattar det som att länsstyrelserna ser Försvarsmakten som en ganska viktig resurs inom krishantering och som ett kraftfullt stöd vid akuta krishändelser. Försvarsmaktens närvaro är överlag uppskattad av civila aktörer och länsstyrelserna är inget undantag. Generellt upplevs samverkan med länsstyrelserna fungera problemfritt.

De problem som återfinns inom krishanteringen och den civil-militära samverkan beror snarare på de nedskärningar och besparingar som har gjorts under de senaste decennierna. Tidigare har båda aktörerna varit mer resursstarka och haft större möjligheter till att bedriva civil-militär samverkan inom flera områden. Detta var en naturlig följd av den försvarsplanering som bedrevs under kalla kriget, ett område som blivit eftersatt under de senaste 15 åren. De enda

önskemål på organisatoriska förändringar som Conny Ekdahl kunde peka på under intervjun var just resursmässiga där större personella resurser för krishantering hos både Försvarsmakt och länsstyrelser ytterligare hade stärkt förutsättningarna för civil-militär samverkan.

8 Resultat och analys av enkätundersökningarna

I kapitlet presenteras resultaten från de både undersökningarna för respektive målgrupp. För undersökningen som riktades mot länsstyrelserna svarade 16 av 21 länsstyrelser. För de militärregionala staberna svarade samtliga fyra staber. Nedan presenteras kvantitativa resultat för vissa frågor som komplement till en kvalitativ beskrivning. Dessa frågor är sådana som författarna specifikt vill lyfta fram då de har varit centrala som underlag för de slutsatser som dras. Resultaten presenteras i tabell 8.1–8.9 Samtliga kvantitativa resultat för undersökningarna presenteras i bilaga D.

8.1 Länsstyrelserna

Nedan presenteras resultaten från enkätundersökningen riktad mot länsstyrelserna.

Samverkan

Respondenterna fick i vår undersökning svara på frågan om de hade haft någon form av kontakt med Försvarsmakten under 2013 medan de i Riksrevisionens undersökning fick besvara samma fråga för en tvåårsperiod. En högre andel angav i vår undersökning att så var fallet då 100 % svarade ja i vår undersökning med motsvarande siffra 95 % för Riksrevisionen. Trots att vår undersökning sträcker sig över tio månader jämfört med Riksrevisionens tvåårsperiod kan en antydning till högre grad av samverkan ses mellan de två aktörerna. Författarna tolkar detta som en tätare kontakt mellan de två aktörerna vilket ses som en positiv utveckling för den civil-militära samverkan.

Respondenterna fick beskriva vilken typ av kontakt som förekommit genom att ange om kontakt hade skett genom *möten, övningar, deltagande i gemensamt nätverk* eller *annan form av kontakt*. I vår undersökning angav 100 % av respondenterna deltagande i möten medan 91 % angav så för Riksrevisionen. För övriga alternativ var motsvarande siffror: övningar 75 % respektive 67 %, deltagande i gemensamt nätverk 100 % respektive 81 % och annan form av kontakt 19 % respektive 14 %. Detta tyder enligt författarna på en tätare kontakt och mer utbredd samverkan mellan länsstyrelserna och dagens militära organisation.

På frågan vilka organisatoriska enheter respondenterna hade träffat inom Försvarsmakten under 2013 svarade samtliga i vår undersökning att de hade träffat de militärregionala staberna under 2013. Resultatet i Riksrevisionens undersökning beskrev att 91 % hade träffat representanter från SäkSam-organisationen under en tvåårsperiod. Det kan ses en viss ökning av kontakt med förband och högkvarter i vår undersökning gentemot Riksrevisionens medan en svag minskning skett i kontakten med hemvärnet. Hemvärnet är en av de främsta representanterna vid krishantering på lokal nivå då de är en lokal resurs. Författarna bedömer att orsaken till att ett mindre antal länsstyrelser anger att de har varit i kontakt med hemvärnet kan bero på skillnaderna i tidsrymd då det bör inträffa fler kriser under en tvåårsperiod än under en period av tio månader. Det är heller inte orimligt att de militärregionala till följd av den högre mötesfrekvensen tagit ett större ansvar för samverkan än vad SäkSam-sektionerna gjorde och på så vis avlastat hemvärnet.

Tabell 8.1 Utdrag från tabell D1 av fråga 1,2 och 3 ur länsstyrelseundersökningen. I Riksrevisionens undersökning behandlar fråga 2 och 3 en tvåårsperiod.

Fråga	Riksrevisionens undersökning svarsandelar angivna i %	Vår undersökning svarsandelar angivna i %
1 Har ni haft någon form av kontakt med Försvarsmakten avseende ert krishanteringsarbete under 2013?	95 %	100 %
2 Vilken form av kontakt har ni haft med Försvarsmakten under 2013? (flera alternativ kan anges)		
möten	91 %	100 %
övningar	67 %	75 %
deltagande i gemensamt nätverk	81 %	100 %
annan kontakt	14 %	18 %
3 Vilka organisatoriska enheter inom Försvarsmakten har ni haft kontakt med under 2013? (flera alternativ kan anges)		
Hemvärn	67 %	38 %
Förband	29 %	31 %
Militärregionala staber (SäkSam)	91 %	100 %
Högkvarteret	38 %	56 %
annat	5 %	0 %

I båda undersökningarna ombads respondenterna att ange med vilken frekvens de träffade representanter från Försvarsmakten. Denna fråga hade flera svarsalternativ varför medelvärden har använts för att kvantifiera resultaten. I båda undersökningarna angavs ett genomsnittligt värde till att de träffades "Någon gång i månaden eller oftare" med ett något lägre medelvärde i vår undersökning, vilket tyder på en tätare kontakt i dagsläget.

Respondenterna fick i båda undersökningarna svara på frågor gällande övningsverksamhet inom krishantering. I vår undersökning framgick att länsstyrelserna i något större utsträckning deltagit i gemensamma övningar där även Försvarsmakten medverkat, detta trots att en lägre andel länsstyrelser angav att de hade genomfört någon form av övning inom krishantering. I vår undersökning angav 81 % av respondenterna att de hade deltagit i övningar tillsammans med Försvarsmakten medan motsvarande siffra var 76 % i Riksrevisionens undersökning. Detta tyder enligt författarna på en tätare övningsverksamhet då fler länsstyrelser övat tillsammans med Försvarsmakten under en period av tio månader jämfört med en period på två år.

Tabell 8.2 Utdrag från tabell D1 av fråga 4, 5 och 6 ur länsstyrelseundersökningen. I Riksrevisionens undersökning behandlar fråga 4 och 5 en tvåårsperiod. Där 1 motsvarar *Någon gång i månaden eller oftare* och 2 *Någon gång i kvartalet*, 3 *Någon enstaka gång* och 4 *Har inte träffat representanter från Försvarsmakten under 2013*.

Fråga	Riksrevisionens undersökning svarsandelar angivna i %	Riksrevisionens undersökning resultat beräknat i medelvärde	Vår undersökning svarsandelar angivna i %	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
4 Hur ofta har ni varit i kontakt med representanter från Försvarsmakten under 2013?		1,8		1,1
5 Har ni deltagit i övningar knutna till krishantering under 2013?	100 %		81 %	
6 Har Försvarsmakten deltagit i någon av dessa övningar?	76 %		81 %	

På frågan om vem som tagit initiativ till övningarna visade vår undersökning dock på att både länsstyrelser och Försvarsmakt hade tagit initiativ till övningar i mindre utsträckning jämfört med Riksrevisionens undersökning. Det är inte orimligt att tro att aktörerna relativt varandra skulle kunna ta initiativ till övningar i samma utsträckning som innan, dock kan resultatet ha påverkats av att en mindre tidsrymd har gett mindre möjligheter att ta sådana initiativ. På samma fråga ses dock en markant ökning i initiativtagande från "Annan aktör" från 9,5 % till 19 %. Huruvida det beror på en tätare kontakt mellan de militärregionala staberna och övriga aktörer har inte dragits någon slutsats om. Det kan enligt författarna tyda på ökade möjligheter för andra aktörer att ta initiativ då detta i princip fördubblats under en kort tidsperiod.

För att studera länsstyrelsernas attityd kring civil-militär samverkan ombads de svara på hur viktigt de tycker det är att ha övningar tillsammans med Försvarsmakten. Även här fanns flera svarsalternativ och således har medelvärden använts. I båda undersökningarna pekar resultaten på att respondenterna uttrycker att de tycker att det är "Mycket viktigt", med ett något lägre medelvärde i vår undersökning vilket tyder på att flertalet respondenter tycker att det är mycket viktigt. Resultatet mellan undersökningar är snarlika men författarna ser tendenser på en liten positiv förändring i attityd.

Respondenterna ombads ta ställning till om de instämde i fyra påståenden för att studera hur samverkanssituationen ser ut i dagsläget. Påståendena var: *Vi har en etablerad samverkan med Försvarsmakten*, *Det är tydligt hur vi ska söka stöd från Försvarsmakten i samband med en kris*, *Samverkan med Försvarsmakten är en viktig del av vårt krishanteringsarbete* och *Försvarsmakten är en oproblematisk samverkanspartner*. Resultaten tyder enligt författarna på förbättrad samverkanssituation då respondenternas medelvärde var lägre för samtliga påståenden i vår undersökning än i Riksrevisionens. Påståendet *Försvarsmakten är en oproblematisk*

samverkanspartner ingick endast i vår undersökning, men respondenterna instämmer i hög grad till påståendet.

Tabell 8.3 Utdrag från tabell D1 av fråga 9 ur länsstyrelseundersökningen. Där 1 motsvarar *Stämmer mycket bra*, 2 *Stämmer ganska bra*, 3 *Stämmer ganska dåligt* och 4 *Stämmer mycket dåligt*.

Fråga	Riksrevisionens undersökning resultat beräknat i medelvärde	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
9a Vi har en etablerad samverkan med Försvarmakten	1,4	1,1
9b Det är tydligt hur vi ska söka stöd från Försvarmakten i samband med en kris	1,3	1,1
9c Samverkan med Försvarmakten är en viktig del av vårt krishanteringsarbete	1,4	1,1
9d Försvarmakten är en oproblematiske samverkanspartner	-	1,7

Författarna anser att den förbättring som har skett i samverkanssituationen kan kopplas till de tätare kontakter som finns mellan parterna sedan de militärregionala staberna infördes. Främst borde detta påverka hur väl respondenterna instämmer i påståendet om att de har en etablerad samverkan med Försvarmakten. En tätare kontakt borde leda till bättre inbördes kännedom och göra det tydligare för länsstyrelserna hur de söker stöd från Försvarmakten.

På frågan om Försvarmakten är en oproblematiske samverkanspartner önskade författarna undersöka om det finns en bild av Försvarmakten som en problemfylld part i samverkanssituationer. En majoritet av respondenter angav att det inte fanns sådana problem, men 13 % angav som frisvar att rådande lagstiftning gällande krishantering inte är uppdaterad till rådande situation och därmed hämmar en effektiv samverkan. Samma problematik framgick i den undersökning som genomfördes av MSB 2013.

Förväntningar och behov

Respondenterna fick besvara frågor om de befunnit sig i en krissituation under de senaste fem åren och om de då mottagit stöd från Försvarmakten för att hantera krisen. 50 % av respondenterna beskrev att de hade befunnit sig i en krissituation och av dessa hade 63 % mottagit stöd från Försvarmakten i samband med krisen.

De respondenter som angivit att de mottagit stöd från Försvarmakten fick klassificera hur betydelsefullt stödet hade varit genom frågan *Hur uppfattade ni stödet från Försvarmakten i samband med krissituationen?* I vår undersökning blev medelvärdet av skattningen något högre än i Riksrevisionens undersökning men resultaten är snarlika. Orsaken har inte fastslagits, dock är underlaget i vår undersökning mindre då färre länsstyrelser mottagit stöd under de fem åren före undersökningen. Båda undersökningarna ger låga medelvärden vilket tolkas som att länsstyrelserna anser att stödet från Försvarmakten är betydelsefullt.

För att undersöka om Försvarmakten ingick i länsstyrelsernas planering tillfrågades länsstyrelserna om de hade en krishanteringsplan, om Försvarmakten ingick i den planen och om de förväntade sig stöd från Försvarmakten vid en krissituation. I båda undersökningarna

svarade 100 % av respondenterna att de hade en krishanteringsplan. I vår undersökning uppgav 93 % av respondenterna att Försvarsmakten ingick i deras krishanteringsplan med motsvarande andel 91 % i Riksrevisionens undersökning. På frågan om de förväntade sig att motta stöd från Försvarsmakten svarade 94 % ja i vår undersökning medan 100 % gjorde så i Riksrevisionens undersökning.

Att 100 % av länsstyrelserna anger att de har en krishanteringsplan är att förvänta då detta är ett lagkrav. Att länsstyrelser i högre grad anger att Försvarsmakten ingår i deras krishanteringsplaner anser författarna dock är en positiv utveckling som tyder på en tätare samverkan alternativt bättre kännedom om varandra.

För att studera länsstyrelsernas syn på Försvarsmaktens roll i det svenska krishanteringssystemet ombads respondenterna att ta ställning till fyra påståenden: *Försvarsmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet, Försvarsmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet, Det är tydligt vad Försvarsmakten kan lämna för stöd till oss vid en kris och Försvarsmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet.* Respondenterna instämmer i högre grad i vår undersökning till påståendet att *Försvarsmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet* än vad de gör i Riksrevisionens undersökning. I båda undersökningar anger dock respondenterna att påståendet stämmer mycket bra. I båda undersökningarna tycker respondenterna att det stämmer ganska bra att *Försvarsmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet* och att *Det är tydligt vad Försvarsmakten kan lämna för stöd till oss vid en kris.* I vår undersökning är medelvärdena något lägre än i Riksrevisionens undersökning och respondenterna instämmer alltså i högre grad. Gällande om Försvarsmakten bör ha en mer framträdande roll instämmer respondenterna i lägre grad i vår undersökning än i Riksrevisionens undersökning. I båda undersökningar stämmer påståendet ganska bra men med ett lägre medelvärde för Riksrevisionen.

I vår undersökning ombads även respondenterna ta ställning till tre påståenden om Försvarsmakten som resurs i krishanteringssystemet för att undersöka hur väl deras uppfattning stämmer med Försvarsmaktens egen uppfattning. Respondenterna fick ta ställning till *Försvarsmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en kris, Försvarsmaktens närvaro är uppskattad vid krishantering och Försvarsmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet* genom att gradera om de instämmer på en fyrgradig skala. Respondenterna tycker att det stämmer ganska bra att Försvarsmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelsen. De instämmer även i påståendena om att Försvarsmaktens närvaro är uppskattad och att Försvarsmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet, båda påståendena stämmer enligt respondenternas uppfattning mycket bra.

Tabell 8.4 Utdrag från tabell D1 av fråga 17 och 18 ur länsstyrelseundersökningen. Där 1 motsvarar *Stämmer mycket bra*, 2 *Stämmer ganska bra*, 3 *Stämmer ganska dåligt* och 4 *Stämmer mycket dåligt*.

Fråga	Riksrevisionens undersökning resultat beräknat i medelvärde	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
17a Försvarsmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet	1,4	1,3
17b Försvarsmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet	2,3	2,0
17c Det är tydlig vad Försvarsmakten kan lämna för stöd till oss vid en kris	2,4	1,8
17d Försvarsmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet	1,8	2,1
18a Försvarsmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en kris	-	1,8
18b Försvarsmaktens närvaro är uppskattad vid krishantering	-	1,2
18c Försvarsmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet	-	1,3

Utifrån ovanstående frågor drar författarna slutsatsen att det har skett en positiv utveckling i den civil-militära samverkan då länsstyrelserna i högre grad anser att Försvarsmakten är en viktig samverkanspartner. Vidare har det för länsstyrelserna blivit tydligare vilken roll Försvarsmakten har och vilket stöd som kan lämnas vid en krishändelse. Att länsstyrelserna i mindre utsträckning håller med om att Försvarsmakten borde ha en mer framträdande roll behöver inte nödvändigtvis vara negativt. Det kan enligt författarna bero på att en ökad kännedom om Försvarsmakten lett till att rollen tydligare definierats eller att Försvarsmakten har tagit en mer framträdande roll efter införandet av militärregionala staber.

För att studera länsstyrelsernas behov av stöd från Försvarsmakten i vanliga krissituationer presenterades fyra olika typer av krishändelser och respondenterna ombads skatta behovet. Krishändelserna de ombads skatta var: *Extrema natur- och väderhändelser*, *Tekniska kollapser*, *Smitta/smittspridning* och *Antagonistiska hot/social oro*. I vår undersökning skattades behovet lägre för samtliga typer av krishändelser än vid Riksrevisionens undersökning. Gällande extrema natur- och väderhändelser var resultaten snarlika och i båda undersökningarna skattades behovet som mycket stort. Tekniska kollapser beskrevs i vår undersökning medföra ett ganska litet behov medan resultatet i Riksrevisionens rapport visar på ett ganska stort behov. Gällande smitta/smittspridning skattas behovet som lågt i båda undersökningarna då det i vår undersökning skattas som mycket litet och ganska litet i Riksrevisionens. Störst skillnad i skattning gäller antagonistiska hot/social oro då behovet i vår undersökning skattas som mycket litet jämfört med ganska stort i Riksrevisionens undersökning.

Respondenterna ombads även att uppskatta Försvarsmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna vid dessa typer av krishändelser. Gällande extrema natur- och väderhändelser uppskattades Försvarsmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna som ganska hög, förmågan att bistå vid smitta/smittspridning uppskattas som ganska låg och för tekniska kollapser samt antagonistiska hot/social oro mellan ganska låg och ganska hög. Författarna drar slutsatsen utifrån de två

frågorna ovan att länsstyrelserna ser Försvarsmakten som en viktig resurs vid krishantering till följd av extrema natur- och väderhändelser då både behov och förmåga skattas högt.

Gällande övriga typer av händelser skattas behovet lägre än i tidigare undersökningar samtidigt som Försvarsmaktens förmåga skattas som ganska låg. Det kommenterades även av en respondent att Försvarsmakten inte är en relevant samverkanspartner för antagonistiska hot/social oro, förutom för polismyndigheten vid terrorismbekämpning, då rådande lagar inte tillåter inblandning från Försvarsmakten vid social oro. Detta kan enligt författarna vara en bidragande orsak till att både förmåga och behov skattas lågt. Under de senaste åren har Sverige dessutom utsatts för prövande situationer i form av smitta/smittspridning till följd av fågelinfluensa och svininfluensa. Detta kan enligt författarna ha lett till att länsstyrelserna har en beprövad organisation för att hantera smitta och smittspridning. Detta kan vara bidragande orsaker men några säkra slutsatser kan inte dras utifrån undersökningen.

Tabell 8.5 Utdrag från tabell D1 av fråga 19 och 20 ur länsstyrelseundersökningen. Där 1 motsvarar *Mycket stort behov/hög förmåga*, 2 *Ganska stort behov/hög förmåga*, 3 *Ganska litet behov/ganska låg förmåga* och 4 *Mycket litet behov/låg förmåga*.

Fråga	Riksrevisionens undersökning resultat beräknat i medelvärde	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
19 Vid vilka sorters krissituationer skulle ni ha behov av stöd från Försvarsmakten?		
19a Extrema natur- och väderhändelser	1,1	1,4
19b Tekniska kollapser	1,7	2,9
19c Smitta/smittspridning	2,6	3,6
19d Antagonistiska hot/ social oro	2,1	3,6
20 Uppskatta Försvarsmaktens förmåga att bistå er i följande krissituationer.		
20a Extrema natur- och väderhändelser	-	1,8
20b Tekniska kollapser	-	2,5
20c Smitta/smittspridning	-	2,8
20d Antagonistiska hot/ social oro	-	2,5

Respondenterna fick även svara på frågan om de kände till vid vilken typ av situationer där de kunde söka stöd från Försvarsmakten. Resultaten visade på en ökad andel länsstyrelser som kände till vid vilka typer av situationer detta var möjligt. I vår undersökning svarade 94 % ja medan endast 81 % svarade ja på samma fråga i Riksrevisionens undersökning. Detta är enligt författarna ytterligare ett tecken på ökad kännedom om varandra som aktörer och på en tätare samverkan.

8.2 Försvarsmakten

Nedan presenteras resultaten från enkätundersökningen riktad mot Försvarsmakten.

Samverkan

Representanter från Försvarsmaktens militärregionala staber fick svara på frågan om de under 2013 hade bistått länsstyrelserna i dess krishanteringsarbete. 100 % av respondenterna svarade ja på frågan, vilket överensstämmer med länsstyrelsernas svar.

De fick även beskriva vilken form av kontakt de haft med länsstyrelserna under 2013. 100 % av respondenterna angav att kontakt hade skett genom möten och deltagande i gemensamma nätverk. 75 % angav att de deltagit i övningar och 50 % angav även *Annan form av kontakt* så som insatser och skyddsobjektsärenden. Dessa resultat beskriver en liknande situation som länsstyrelserna då flera resultat är identiska. Respondenterna fick besvara frågan på hur ofta de träffade representanter från länsstyrelserna, och samtliga respondenter beskrev att de träffade representanter någon gång i månaden eller oftare.

Författarna tolkar resultaten på ovanstående frågor som att samverkanssituationen är god med avseende på täta och kontinuerliga kontakter. Liksom länsstyrelserna beskrev situationen så bedrivs möten och kontakt i nätverk regelbundet och även en stor andel av de militärregionala staberna beskriver att de genomfört övningar tillsammans med länsstyrelserna. Det är dock svårt att jämföra dessa resultat med länsstyrelsernas då Försvarsmakten har ett större antal motparter då länsstyrelserna är 21 stycken och Försvarsmakten endast har fyra militärregionala staber. Ingen tidigare undersökning har gjorts så det är heller inte möjligt att jämföra resultaten med tidigare situation. Dock har en problematisk situation beskrivits i tidigare organisation där just kontakten mellan Försvarsmakt och länsstyrelse blivit lidande, vilken idag beskrivs som tät och kontinuerlig.

Tabell 8.6 Utdrag från tabell D2 av fråga 1,2 och 3 ur försvarsmaktsundersökningen. Där 1 motsvarar *Någon gång i månaden eller oftare* och 2 *Någon gång i kvartalet*, 3 *Någon enstaka gång* och 4 *Har inte träffat representanter från länsstyrelserna under 2013*.

Fråga	Vår undersökning svarsandelar angivna i %	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
1 Har ni på något sätt bistått länsstyrelserna i deras krishanteringsarbete under 2013?	100 %	
2 Vilken form av kontakt har ni haft med länsstyrelserna under 2013?		
Möten	100 %	
Övningar	75 %	
deltagande i gemensamt nätverk	100 %	
Övrigt	50 %	
3 Hur ofta har ni träffat representanter från länsstyrelserna under 2013?		1,0

Respondenterna fick besvara frågan om de under 2013 hade deltagit i övningar knutna till krishantering samt på om länsstyrelserna hade deltagit i dessa. 100 % av respondenterna svarade att de hade deltagit i sådana övningar och att länsstyrelserna likaså hade deltagit. På frågan vem som hade tagit initiativ till övningarna kunde respondenterna ange flera svarsalternativ; *länsstyrelserna*, *Försvarsmakten* och *annan aktör*. 100 % av respondenterna

angav att länsstyrelserna tagit initiativ till dessa men 25 % angav även att Försvarsmakten och annan aktör, i detta fall kommuner, hade tagit sådana initiativ.

Ovanstående frågor tyder enligt författarna på en omfattande övningsverksamhet där länsstyrelserna är den aktör som främst tar initiativ till övning. 100 % av respondenterna svarade att de deltagit i övningar men i tidigare. Författarna drar dock slutsatsen att en stor andel av Försvarsmaktens representanter deltar i övningar knutna till krishantering. Att länsstyrelserna i högre grad än Försvarsmakten tar initiativ till övningar av detta slag bedömer författarna ha att göra med att länsstyrelserna är den aktör med det yttersta ansvaret för krishantering inom länet.

För att studera attityden kring hur viktigt Försvarsmakten ser på civil-militär samverkan fick respondenterna besvara frågan om hur viktig denna typ av övningar med länsstyrelserna är. 100 % av respondenterna angav att detta är mycket viktigt. Detta i kombination med tidigare svar rörande övningsverksamhet anser författarna tyder på en god samverkanssituation där Försvarsmakten engagerar sig i övningsverksamhet.

För att undersöka hur samverkanssituationen ser ut fick respondenterna ta ställning till fyra påståenden gällande krishantering. Påståenden var: *Vi har en etablerad samverkan med länsstyrelserna, Det är tydligt hur vi ska lämna stöd till länsstyrelserna i samband med en kris, Samverkan med länsstyrelserna är en viktig del av vårt krishanteringsarbete och Länsstyrelserna är en oproblematisk samverkanspartner.* Respondenternas medelvärde i samtliga påståenden visar på att de instämmer i påståendena och svarar att det stämmer mycket bra.

Tabell 8.7 Utdrag från tabell D2 av fråga 8 ur försvarsmaktsundersökningen. Där 1 motsvarar *Stämmer mycket bra*, 2 *Stämmer ganska bra*, 3 *Stämmer ganska dåligt* och 4 *Stämmer mycket dåligt*.

Fråga	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
8a Vi har en etablerad samverkan med länsstyrelserna	1,0
8b Det är tydligt hur vi ska lämna stöd till länsstyrelserna i samband med en kris	1,3
8c Samverkan med länsstyrelserna är en viktig del av vårt krishanteringsarbete	1,0
8d Länsstyrelserna är en oproblematisk samverkanspartner	1,0

Avslutningsvis för denna del av enkäten hade respondenterna möjlighet att ange om de upplever att det finns några specifika problem med länsstyrelsen som samverkanspartner. 2 av 4 respondenter svarade ja på frågan. En respondent beskrev problem inom totalförsvarsplanering och civilt försvar, en problematik som även beskrevs i undersökningen genomförd av MSB. En respondent beskrev länsstyrelsernas avsaknad av beslutsrätt/bestämmanderätt över andra aktörer och att samverkan med andra civila aktörer istället till stor del bygger på ömsesidig samverkan. Detta ansågs dock inte vara något som påverkar relationen mellan Försvarsmakten och länsstyrelse utan snarare något som påverkar den övriga samverkanssituationen.

Förväntningar och behov

Respondenterna fick beskriva om de under de senaste fem åren hade lämnat stöd vid en krissituation och om stödet hade lämnats till länsstyrelserna. 100 % angav att de hade lämnat stöd vid en krissituation under tidsperioden och 50 % att de hade lämnat stöd till länsstyrelserna. Respondenterna ombads även uppskatta stödets betydelse genom att besvara frågan "Hur uppfattade ni stödet från Försvarmakten till länsstyrelserna i samband med krisen?". Samtliga beskriver att de uppfattat stödet till länsstyrelserna som mycket betydelsefullt.

För att undersöka respondenternas syn på Försvarmaktens roll i krishanteringssystemet fick de ta ställning till om Försvarmakten borde ingå i länsstyrelsernas krishanteringsplaner. Samtliga respondenter ansåg att Försvarmakten borde ingå i dessa. Dessutom fick de ta ställning till fyra påståenden om Försvarmaktens roll. Påståendena var: *Försvarmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet, Försvarmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet, Det är tydligt vad Försvarmakten kan lämna för stöd till länsstyrelserna vid en kris och Försvarmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet.* Medelvärdena av respondenternas svar visar på att respondenterna instämmer i påståendena och svarar stämmer mycket bra på samtliga påståenden.

Respondenterna ombads uppskatta länsstyrelsernas behov av stöd från Försvarmakten samt Försvarmaktens förmåga genom att ta ställning till tre påståenden: *Försvarmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en krissituation, Försvarmakten närvaro är uppskattad vid krishantering och Försvarmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet.*

Respondenterna instämmer i samtliga påståendena och svarar att det stämmer mycket bra. Svaren är dessutom liknande med avseende på hur länsstyrelserna svarade på samma frågor.

Tabell 8.8 Utdrag från tabell D2 av fråga 14 och 15 ur försvarmaktsundersökningen. Där 1 motsvarar *Stämmer mycket bra*, 2 *Stämmer ganska bra*, 3 *Stämmer ganska dåligt* och 4 *Stämmer mycket dåligt*.

Fråga	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
14a Försvarmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet	1,0
14b Försvarmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet	1,3
14c Det är tydligt vad Försvarmakten kan lämna för stöd till länsstyrelserna vid en kris	1,3
14d Försvarmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet	1,3
15a Försvarmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en kris	1,0
15b Försvarmaktens närvaro är uppskattad vid krishantering	1,0
15c Försvarmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet	1,0

Författarna anser att resultaten som erhållits från ovanstående frågor tyder på att Försvarmakten har hög tilltro till den egna organisationen och anser att den kan vara en bra resurs inom krishanteringssystemet. Försvarmakten instämmer i högre grad än länsstyrelserna i ovanstående frågor. Det är förstaeligt att Försvarmakten har en högre kännedom om sin egen organisation än länsstyrelserna och därmed större kännedom om sin roll, uppgifter och hur stöd

kan lämnas. Författarna tolkar dock resultaten gällande Försvarmaktens roll som att Försvarmakten anser att de kan hantera en mer framträdande roll. Detta begränsas i dagsläget till viss del av rådande lagstiftning. Gällande påståendena om fråga 15 anser författarna att detta tyder på att Försvarmakten har en hög tilltro till den egna organisationen och anser sig ha stor möjlighet att stödja länsstyrelserna. Enligt författarna är detta även en syn som till viss del delas av länsstyrelserna då resultaten mellan de båda undersökningarna är snarlika och båda aktörerna beskriver Försvarmakten som en viktig och uppskattad aktör som har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna.

Liksom länsstyrelserna ombads Försvarmaktens representanter skatta länsstyrelsernas behov av stöd och Försvarmaktens förmåga att lämna stöd vid ett antal typer av krissituationer. Situationerna var: *Extrema natur- och väderhändelser, Tekniska kollapser, Smitta/smittspridning och Antagonistiska hot/social oro*. För extrema natur och väderhändelser skattade respondenterna både behovet av stöd som mycket stort och förmågan att bistå länsstyrelserna mellan mycket stor och ganska stor. Det är likt länsstyrelsernas uppskattning med endast en mindre skillnad på så sätt att länsstyrelserna skattar de båda lite lägre. Vid tekniska kollapser skattar respondenterna behovet av stöd som mycket stort och förmågan att bistå länsstyrelserna som ganska stor. Förmågan att bistå skattas lika av både länsstyrelserna och Försvarmakten, däremot skattar Försvarmakten behovet av stöd avsevärt högre än länsstyrelserna som skattar behovet som ganska litet.

Vid smitta/smittspridning skattar respondenterna behovet av stöd som ganska stort och förmågan som ganska liten. Länsstyrelserna skattar behovet som mycket litet men Försvarmaktens förmåga som ganska stor. Dock skattar länsstyrelserna förmågan högre än vad Försvarmaktens representanter gör. Vid antagonistiska hot/social oro skattar respondenterna behovet som ganska stort men förmågan att bistå som ganska liten. Länsstyrelserna i sin tur skattar behovet som mycket litet, dock skattar de förmågan högre och skattar det mellan ganska stor och ganska liten.

Tabell 8.9 Utdrag från tabell D2 av fråga 16 och 17 ur försvarmaktsundersökningen. Där 1 motsvarar *Mycket stort behov/hög förmåga*, 2 *Ganska stort behov/hög förmåga*, 3 *Ganska litet behov/ganska låg förmåga* och 4 *Mycket litet behov/låg förmåga*.

Fråga	Vår undersökning resultat beräknat i medelvärde
16 Vid vilka sorters krissituationer skulle länsstyrelserna ha behov av stöd från Försvarmakten	
16a Extrema natur- och väderhändelser	1,0
16b Tekniska kollapser	1,3
16c Smitta/smittspridning	2,3
16d Antagonistiska hot/ social oro (sabotage/ terrorism/upplopp)	1,7
17 Uppskatta Försvarmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna att följande krissituationer	
17a Extrema natur- och väderhändelser	1,5
17b Tekniska kollapser	2,3
17c Smitta/smittspridning	3,0
17d Antagonistiska hot/ social oro (sabotage/ terrorism/upplopp)	3,0

Författarna konstaterar att Försvarmakten och länsstyrelserna har en liknande uppfattning gällande extrema natur- och väderhändelser. Både behovet av stöd och Försvarmaktens

förmåga att bistå skattas högt av båda aktörerna. Detta tyder enligt författarna på en god kännedom om varandra som aktörer vid denna typ av händelser, vilket är en vanlig typ av krishändelse för dem att samverka vid. Gällande övriga händelser skiljer sig skattningarna något åt, främst är det behovet av stöd som skattas olika. Försvarsmakten skattar behovet högre än länsstyrelserna och länsstyrelserna skattar i sin tur Försvarsmaktens förmåga högre. Skillnaderna i dessa kan vara att det dels är ovanliga typer av händelser men även på att lagstiftning inom området kan vara otydlig. Exempelvis uttrycker en representant från Försvarsmakten att den faktiska förmågan kan vara mycket hög men att lagstiftning sätter gränser för vad som får göras samtidigt som representanter från länsstyrelserna beskriver hur Försvarsmakten inte är en naturlig samverkanspartner vid antagonistiska hot/social oro på grund av att lagstiftning förbjuder inblandning från Försvarsmakten. Författarna drar slutsatsen att kännedomen om varandras förmågor och behov är ett område som kan utvecklas för att ge ökade möjligheter för förbättrad krishantering.

Respondenterna fick även besvara frågan om de upplevde att länsstyrelserna kände till vid vilka typer av krissituationer som de kunde söka stöd av Försvarsmakten. Samtliga respondenterna svarade ja på frågan.

8.3 Sammanfattning

Enkätundersökningarna visar på en god samverkanssituation med täta och kontinuerliga kontakter. Frekvensen av kontakter mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten har ökat sedan införandet av militärregionala staber gentemot SäkSam-organisationen. Både länsstyrelserna och Försvarsmakten beskriver att de har en väl etablerad samverkan med varandra och länsstyrelserna beskriver att det har blivit tydligare hur de skall söka stöd från Försvarsmakten och vid vilka typer av situationer de kan göra så. Båda aktörerna beskriver att civil-militär samverkan är en viktig del av deras arbete.

Gentemot Riksrevisionens undersökning beskriver länsstyrelserna i vår undersökning att de i högre grad instämmer i påståenden gällande att Försvarsmakten är en viktig samverkanspartner i det svenska krishanteringssystemet och en uppskattad sådan. Båda aktörerna instämmer i att Försvarsmakten är en nödvändig aktör i det svenska krishanteringssystemet och har en relativt hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en krishändelse.

Behovet av stöd vid ett antal krissituationer skattas av länsstyrelserna lägre i vår undersökning gentemot vad det gjordes i Riksrevisionens undersökning och Försvarsmakten skattar behovet något högre än länsstyrelserna. Gällande Försvarsmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna är skattningarna relativt lika även om skillnader förekommer. Värt att nämna är att både länsstyrelserna och Försvarsmakten bedömer behov av stöd och förmåga högt vid inträffande av extrema natur- och väderhändelser.

Författarna bedömer att samverkanssituationen kan anses vara god och att en positiv utveckling har skett sedan införandet av militärregionala staber. Länsstyrelserna uttrycker samverkanssituationen i mer positiva ordalag nu än vad de gjorde i Riksrevisionens undersökning under SäkSam-organisationen. Trots att samverkanssituationen har förbättrats och bedöms vara god finns utrymme för utveckling, bland annat för att öka kännedomen om varandras behov och förmågor.

9 Diskussion

Rapporten behandlar relationerna mellan de nyligen instiftade militärregionala staberna och deras respektive länsstyrelser, det är en ny organisation som funnits i ca ett år. Således har inte organisationen stresstestats i faktiska krissituationer i någon större utsträckning och det är svårt att dra några slutsatser om hur organisationen kommer att kunna hantera en samhällelig kris. Samverkanssituationen har dock hunnit utvecklas till den tänkta samverkansform som ska gälla och författarna gör bedömningen att dagens organisation är representativ för hur organisationen kommer att arbeta även i framtiden. Eftersom fallstudier inte har varit lämpliga på grund av avsaknaden av data valde författarna en enkätundersökning då ett stort antal representanter kan svara på frågor. De sammanvägda svaren anses representera organisationen som helhet och beskriva samverkanssituationen samt prediktera hur krishantering vid ett akut läge skulle bedrivas och fungera.

9.1 Litteraturstudie

Litteraturstudien har till viss del syftat till att behandla samverkan i ett teoretiskt perspektiv men fokus har legat på att studera hur civil-militär samverkan bedrivs i dagsläget och vilka roller Försvarmakten och länsstyrelserna har i krishanteringssystemet. Utöver samverkan har stort fokus legat på Försvarmaktens organisatoriska förändringar och förutsättningar. Författarna gör bedömningen att litteraturstudien i stort uppfyller dess avsedda syfte.

Ur ett teoretiskt perspektiv på samverkansbegreppet har endast en begränsad litteraturstudie genomförts. Samverkan kan som beskrivs i kapitel 3 definieras på ett stort antal sätt och samverkansbegreppet kan göras nästintill oändligt stort. Författarna har i kapitel 3 till stor del begränsat samverkansbegreppet utifrån de förutsättningar som är relevanta för civil-militär samverkan och beskrivit samverkan utifrån formen för samverkan mellan myndigheter.

Litteraturstudien har en avsaknad av internationell litteratur vilket i viss mån begränsar den. Författarna har upplevt svårigheter i att hitta tillämpbar internationell litteratur för denna rapport. Majoriteten av den internationella litteraturen som hittats har behandlat civil-militär samverkan under pågående eller nyligen avslutade krigsinsatser. Författarna har gjort bedömningen att denna typ av litteratur kring samverkan inte har varit tillämpbar i någon större utsträckning då förutsättningarna för samverkan kraftigt har skiljt sig åt mellan fredstida krishantering och samverkan i en krigszon. Vidare har författarna upplevt svårigheter i att internationellt hitta tillämpbara modeller för civil-militär samverkan som är jämförbara med den svenska modellen. En kraftigt begränsande faktor är att den svenska modellen styrs av svenska lagar och föreskrifter på samma sätt som utländska modeller styrs av deras respektive lagar och föreskrifter. I kapitel 3 som behandlar samverkan i ett bredare perspektiv än just civil-militär samverkan har till viss del tillämpbar internationell litteratur kunnat användas och då främst för att beskriva förutsättningar och krav för att kunna bedriva effektiv samverkan.

Avsaknaden av internationell litteratur och den begränsade litteraturstudien om samverkan i ett bredare perspektiv utgör till viss del en begränsning för denna rapport. Genom en mer omfattande litteraturstudie om civil-militär samverkan hade andra framgångsfaktorer och arbetssätt eventuellt kunnat identifieras. Genom att studera tillämpbara internationella modeller och erfarenheter hade det varit möjligt att identifiera om civil-militär samverkan i Sverige innehåller studerade brister eller framgångsfaktorer. Författarna gör dock bedömningen att den litteratur som har presenterats i rapporten väl täcker in relevant information och teori för att kunna användas vid jämförelse med resultaten och för att besvara forskningsfrågorna.

9.2 Enkäter

Enkätundersökningen har ett visst svarsbortfall då 16 av 21 länsstyrelser svarade på enkäten. Det är dock en svarsandel på ca 76 % och kan anses vara representativt. För de militärregionala staberna var motsvarande siffra 100 % då samtliga 4 staber deltog. Det är svårt att avgöra vilken påverkan svarsbortfallet i enkätstudien till länsstyrelserna har på slutresultatet. Populationen är inte stor nog för att signifikansberäkningar kan anses relevanta, varpå sådana beräkningar inte gjorts. Dock är svarsbortfallen jämnt fördelade över de Militär-regionala staberna med ett bortfall per stab för MR V, MR N och MR M respektive två bortfall för MR S. Utifrån bortfallsfördelningen görs antagandet att bortfallets åsikter överensstämmer med populationens åsikter som helhet.

Ingen hänsyn har tagits till eventuella effekter av populationernas begränsade storlek. Framförallt avseende Försvarmakten kan ett felaktigt angivet svar (misstolkad fråga, felaktigt ifyllt svarsalternativ etc.) ge stor inverkan på det slutgiltiga resultatet liksom författarnas tolkning av detsamma. Viss del av skillnaderna mellan vår undersökning och Riksrevisionens kan förklaras med att enkäterna rimligen inte fyllts i av samma individer och att dessa kan ha en inbördes olika uppfattning om vad som motsvarar de olika bedömningsnivåerna. Resultaten kan också ha påverkats av att respondenten som individ inte är en adekvat representant för sin organisation vilket författarna dock ser som mindre troligt då Försvarmakten och länsstyrelserna getts möjlighet att själva utse lämplig respondent.

Vissa frågor behandlar samma ämnen men under olika tidsspann. I vår undersökning sträcker sig samverkansdelen över en tidsperiod av 10 månader medan Riksrevisionens undersökning sträcker sig över 2 år. Då vår undersökning visade på förbättringar i form av ökad kontakt då fler länsstyrelser samverkat med Försvarmakten trots att den behandlar ett kortare tidsspann bedömer författarna att detta stärker resultaten.

Två frågor i vår undersökning stäcker sig över ett femårsperspektiv, trots att detta då till stor del behandlar organisationen under SäkSam-indelningen. Vad författarna studerar är hur länsstyrelserna uppfattat Försvarmaktens stöd vid inträffade krishändelser och behövde därför undersöka ett större tidsspann.

9.3 Intervju

Under arbetets gång planerades ett flertal intervjuer, målsättningen var att intervjua en militärregional stab och ett flertal länsstyrelser. Dock kunde detta mål inte uppfyllas då inga länsstyrelser hade möjlighet att delta i intervjustudien och således har endast en representant från MR S intervjuats. Som följd har intervjustudiens inverkan på resultaten blivit begränsad även om den intervju som genomfördes har varit till hjälp i arbetet så har den bara kunnat generera slutsatser gällande Försvarmakten. Detta har främst varit ett stöd till författarna vid tolkning av enkätundersökningarna och det har tagit sig uttryck i att vid intervjun beskrivna arbetssätt kunnat kopplas samman till resultat kring kontakter och arbetssätt. Det är möjligt att den mer kvalitativa information som intervjuer med representanter från länsstyrelserna hade bidragit med i någon utsträckning hade kunnat påverka slutresultaten, författarnas bedömning är dock att detta område på ett acceptabelt sätt täcks av MSBs enkätundersökning där samtliga länsstyrelser ingår.

9.4 Resultat

I enkätundersökningarna har respondenterna beskrivit en tät och kontinuerlig kontakt mellan länsstyrelserna och Försvarmakten. Respondenterna beskriver en hög frekvens av möten och gemensamma övningar, något som även framkom i intervjustudien. Författarna bedömer att denna typ av kontakt är ett bra arbetssätt för att skapa möjligheter till samverkan vid en inträffad krishändelse då kännedom om varandra ökar och personliga kontakter byggs upp. Detta får stöd av Uhr (2011) och Wachtendorf (2006) som pekar på vikten av att skapa kontakter och arbetssätt för att kunna samverka vid behov. Likt Uhr (2011) beskriver är denna kommunikation en del av den dialog som utgör en grundsten för samverkan. Vidare beskriver respondenterna att civil-militär samverkan är något positivt och viktigt för deras verkansamhet. Utifrån beskrivna arbetssätt och hur dessa stämmer överens med litteratur inom området gör författarna bedömningen att samverkanssituationen i dagsläget är god då det förekommer tät och kontinuerlig kontakt mellan inblandade aktörer.

I intervjun och enkätundersökningen framkom att en tätare samverkan har vuxit fram i och med införandet av de militärregionala staberna. Respondenterna beskriver en mer frekvent kontakt i jämförelse med undersökningen genomförd av Riksrevisionen och samverkanssituationen beskrivs generellt sett i mer positiva ordalag. Författarna gör bedömningen att mötesfrekvensen, graden av kännedom samt uppfattningar om varandra och attityd har förbättrats.

Synen på behov och förmågor vid vissa typer av krishändelser har förändrats något i jämförelse med Riksrevisionens undersökning. Som framkommer i fråga 19 och 20 i länsstyrelseundersökningen och i fråga 16 och 17 i försvarmaktsundersökningen skattas behov och förmågor olika mellan aktörerna. Gällande extrema natur- och väderhändelser syns en relativt homogen uppfattning av behov och förmågor mellan aktörerna och den stämmer även överens med vad som framkom i Riksrevisionens undersökning. Gällande övriga typer av krishändelser syns skillnader på så sätt att Försvarmakten skattar länsstyrelsernas behov av stöd högre än länsstyrelserna. Gällande Försvarmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna skattas förmågan relativt lika aktörerna sinsemellan även om mindre skillnader förekommer. Länsstyrelserna skattar behovet av stöd från Försvarmakten vid samtliga typer av krishändelser högre i Riksrevisionens undersökning än i vår undersökning. Orsaken till skillnaderna är inte fastställd men författarna bedömer att det kan bero på att länsstyrelserna har en högre tilltro till den egna organisationen eller på ökad kännedom om Försvarmakten som aktör samt att länsstyrelserna ser Försvarmakten som en primär samverkanspartner vid främst extrema natur- och väderhändelser.

Utifrån den information som presenterats i ovanstående stycken drar författarna slutsatsen att samverkanssituationen har förbättrats i och med införandet av militärregionala staber. Författarna drar även slutsatsen att kännedomen om varandra kan och bör ökas för att erhålla en mer enhetlig bild av varandras behov och förmågor och på så sätt skapa en bättre förmåga att hantera krishändelser. Detta då risken för att underskatta eller överskatta en förmåga minskar.

Intentionerna med instiftandet av de militärregionala staberna var att Försvarmaktens förmåga att bistå samhället skulle öka (prop. 2010/11:1). Utifrån diskussionen ovan angående samverkanssituation och utveckling görs bedömningen att Försvarmaktens förmåga att bistå samhället har ökat då samverkanssituationen anses vara god och bedöms ha förbättrats till följd av införandet av militärregionala staber.

Vad kan göras för att förbättra samverkanssituationen?

Som beskrivits ovan bedömer författarna att samverkanssituationen har förbättrats sedan införandet av militärregionala staber, dock finns utrymme för förbättring. Författarna syftar då i synnerhet på kännedom om varandras behov och förmågor. Enligt Hagström & Sundelius (2003) är just kännedomen om varandra hos inblandade aktörer något som visat sig vara positivt för krishantering. Ponerar man att länsstyrelserna förlitar sig på en hög förmåga hos Försvarsmakten att bistå dem vid en viss typ av krishändelse och förmågan i själva verket är lägre än förväntat finns risk för att man då ställs inför ytterligare utmaningar. Det är inte orimligt att anta att en god kännedom om Försvarsmaktens förmåga kan gynna planering inför att möta olika typer av händelser. Författarna gör bedömningen att detta är ett område som kan utvecklas och att det är något som länsstyrelserna och Försvarsmakten gemensamt bör arbeta för.

I undersökningen som genomfördes av MSB 2013 uppmärksammades att flera av länsstyrelserna efterfrågade ett arbetssätt som ger inblick i vilka resurser Försvarsmakten har tillgängliga för stöd. Det finns dock ett problem i att Försvarsmakten inte får dimensionera sina resurser utifrån stöd till det civila samhället. Författarna har inte analyserat detta vidare utan konstaterar endast att det är ett önskemål från länsstyrelsernas sida och att området lämpar sig för vidare studier. Detta då möjligheterna för effektiv krishantering ökar om man snabbt kan erhålla en gemensam lägesbild över tillgängliga resurser.

I undersökningen som genomfördes av MSB 2013 framkom även utmaningarna inom området civilt försvar och totalförsvarsplanering. Respondenterna uttrycker att det är ett område som innehåller brister och att mer arbete bör göras. Problemet är att lagstiftningen inom området är otydlig och att tydliga mål och riktlinjer för vad som skall göras saknas. Författarna har inte studerat detta ytterligare då det ligger utanför rapportens ramar och skulle vara allt för omfattande att behandla i denna rapport. Författarna gör bedömningen att detta område bör studeras vidare för att öka möjligheterna för lyckad samverkan.

Under forskningsfrågan har inga slutsatser dragits som har genererat konkreta förslag på förbättringar utöver förslag på ökad personalstyrka hos länsstyrelserna. Det är föga förvånande att en större personalstyrka med syfte att bedriva civil-militär samverkan hade lett till ökade möjligheter för samverkan. Det har visat sig effektivt hos Försvarsmakten och flera av de positiva resultaten anser författarna kan härledas hit. En ökad bemanning hos länsstyrelserna bör alltså leda till förbättringar. Den kostnadsökning som därmed tillkommer är inget som har tagits i beaktande då denna rapport inte har fokuserat på ekonomiska aspekter.

Författarna har lyckats identifiera områden som lämpar sig för vidare studier, att dessa inte har studerats vidare i denna rapport beror på att så inte har varit möjligt inom rapportens tidsramar. Det har heller inte varit författarnas intention att djupdyka i specifika samverkansområden för att studera arbetssätt, organisation och eventuella brister.

9.5 Besvarande av forskningsfrågor

Författarna bedömer att de forskningsfrågor som behandlats i rapporten täcker in relevanta studieområden gällande införandet av militärregionala staber. De första två forskningsfrågorna, *Hur fungerar samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten i dagsläget?* och *Hur har samverkansmöjligheterna påverkats av införandet av militärregionala staber?* behandlar utvecklingen av samverkanssituationen och om situationen i dagsläget kan anses vara

tillfredställande. Författarna bedömer att dessa frågor har besvarats och att de väl täcker in väsentliga delar.

Tredje forskningsfrågan, *Uppfyller indelningen i militärregionala staber regeringens mål med införandet?* behandlas just för att utvärdera om intentionerna med indelningen har uppnåtts. Intentionerna med indelningen var blygsamma och fastslog endast att Försvarsmaktens förmåga att bistå samhället skulle öka. Författarna bedömer att frågan har besvarats med stöd av de första två forskningsfrågorna.

Författarna gör bedömningen att rapporten till viss del besvarar forskningsfrågan *Vad kan göras för att förbättra samverkanssituationen?* Intentionen var, som beskrivs i kapitel 2.3, att studera resultaten och identifiera om dessa indikerade på förekomst av tydliga brister i samverkanssituationen. Vid tolkning av resultaten har författarna inte kunnat identifiera några tydliga brister som ett flertal respondenter pekat på. Författarna har inte aktivt letat efter brister i samverkanssituationen utan studerat samverkanssituationen i stort. En mer omfattande intervjustudie hade eventuellt kunnat identifiera förekommande brister, men som tidigare har beskrivits har inte en sådan undersökning kunnat genomföras på grund av svårigheter i att få ytterligare personer att ställa upp på intervju.

10 Slutsatser

I inledningen av denna rapport presenterades ett antal forskningsfrågor som var centrala för projektet. Dessa presenteras åter nedan och besvaras i ordning.

Hur fungerar samverkan mellan länsstyrelsen och Försvarmakten i dagsläget?

Utifrån intervjustudie och enkätundersökningarna har författarna konstaterat att det i dagsläget bedrivs en tät kontakt mellan länsstyrelserna och Försvarmakten. Respondenterna i undersökningarna beskriver en god kontakt och civil-militär samverkan som en viktig del i deras arbete. Dessa arbetsätt och inställningar får stöd i litteratur som metoder för en god samverkan. Utifrån erhållna resultat bedömer författarna att samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarmakten i dagsläget kan anses vara tillfredställande.

Hur har samverkansmöjligheterna påverkats av införandet av militärregionala staber?

Förutsättningarna för samverkan bedöms ha ökat i och med införandet av militärregionala staber. Förutsättningarna bedöms främst ha ökat till följd av ökad bemanning med samverkansansvar hos Försvarmakten. Tätare kontakt i form av möten och deltagande i gemensamma nätverk bedöms ha varit framgångsfaktorer för en stärkt samverkanssituation. Exempel på tätare kontakt mellan aktörerna åskådliggörs bland annat i tabell 8.1.

Uppfyller indelningen i militärregionala staber regeringens mål med införandet?

Regeringens avsikt med införandet av militärregionala staber var att förbättra situationen för civil-militär samverkan och att Försvarmaktens förmåga att bistå samhället skulle öka. Författarna bedömer att dessa intentioner har uppfyllts enligt resonemanget i ovanstående slutsatser.

Vad kan göras för att förbättra samverkanssituationen?

Då organisationen med militärregionala staber är relativt ny är det viktigt att vara uppmärksam och söka efter problemområden som kan uppstå. Under arbetets gång har ett flertal områden identifierats som lämpar sig för vidare studier, vilka i huvudsak grundar sig i reflektioner från deltagarna i studien. Flera svarande beskriver civilt försvar och totalförsvarsplanering som ett av de viktigaste områdena att hantera. Lagstiftningen upplevs som otydlig med oklarhet kring vilka mål och riktlinjer som gäller, liksom vem som äger mandat över genomförande och beslut. En väl fungerande organisation för civilt försvar och totalförsvarsplanering bedöms medföra en väl fungerande civil-militär samverkan i stort. Ytterligare studier inom detta område bedöms vara behövliga.

Trots att kännedomen om varandra ökat i stort gör författarna bedömningen att denna kan utvecklas ytterligare med avseende på den andra aktörens behov och förmågor. Exempelvis uppskattar Försvarmakten länsstyrelsernas behov av stöd vid ett antal av kriser högre än länsstyrelserna och gällande Försvarmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna vid kris finns skillnader i aktörernas uppskattningar. En ökad kännedom om varandras behov och förmågor bör leda till förbättrad planering och en effektivare organisation för att hantera inträffade kriser. Således bedömer författarna att detta är ett område som aktörerna gemensamt bör studera vidare.

En snabb gemensam lägesbild över tillgängliga resurser efterfrågas och flera länsstyrelser uttryckte önskemål om en metod för att snabbt erhålla en sådan. Detta är dock ett komplext område med avseende på att Försvarmakten inte kan dimensionera resurser för civilt stöd varpå författarna rekommenderar att vidare studier inom området genomförs.

Författarna konstaterar att ökade personella resurser inom Försvarmakten har varit gynnsamma för samverkanssituationen och bedömer att ökade personella resurser för civil-militär samverkan även hos länsstyrelserna skulle förbättra samverkanssituationen ytterligare.

Litteraturförteckning

- Forsström, A., Frelin, J. & Lagerström, M. (2012). *Försvarsmakten och civil-militär samverkan. Förslag på studieområden för samverkansfunktionens vidareutveckling*. Stockholm: Totalförsvarets Forskningsinstitut.
- Forsström, A., Lagerström, M. & Tejpar, J. (2010). *Myndighetssamverkan vid nationell krishantering. Samverkansförutsättningar i ett föränderligt krishanteringssystem*. Stockholm: Totalförsvarets Forskningsinstitut.
- Fredholm, L. & Uhr, C. (2011). *Länsstyrelsernas samordningsansvar – ett koncept för samordning och inriktning vid stora olyckor och kriser*. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
- Hagström, A-Z. & Sundelius, B. (2003). *Krishantering på göteborgska – en studie av brandkatastrofen i Göteborg den 29-30 oktober 1998*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Krisberedskapsmyndigheten. (2005). *Förebygga och förbereda – så fungerar samhällets krisberedskap*. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Norén, A., Roosberg, H. & Ödlund, A. (2012). *Civil-militär samverkan på regional nivå. Erfarenheter och lärdomar inför införande av Militärregionsstaber*. Stockholm: Totalförsvarets Forskningsinstitut.
- Proposition 2010/11:1. *Budgetpropositionen 2011 – utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap*.
- Riksrevisionen. (2011). *Försvarsmakten stöd till samhället vid kriser*. Stockholm: Riksrevisionen.
- Räddningsverket. (2008). *Räddningstjänst i samverkan*. Stockholm: Räddningsverket.
- SFS 2002:375. Förordning om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- SFS 2003:778. Lag om skydd mot olyckor. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- SFS 2003:789. Förordning om skydd mot olyckor. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- SFS 2006:942. Förordning om krisberedskap och höjd beredskap. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- SFS 2007:825. Förordning med länsstyrelseinstruktion. Stockholm: Socialdepartementet.
- SFS 2007:1266. Förordning med instruktion för Försvarsmakten. Stockholm: Försvarsdepartementet.
- Trost, J. (1994). *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.
- Uhr, C. (2011). Samverkansbegreppet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. *Samverkan för säkerhets skull*, S. 11-29. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Wachtendorf, T. & Kendra, J M. (2006). *Improvising Disaster in the City of Jazz: Organizational Response to Hurricane Katrina*. USA: Social Science Research Council.

Ödlund, A. (2008). *Försvarsmaktens framtida roll i civil krishantering*. Stockholm: Totalförsvarets Forskningsinstitut.

Ödlund, A. (2010). *Civil-militär samverkan i fredstida kriser och under höjd beredskap*. Stockholm: Totalförsvarets Forskningsinstitut.

Elektroniska källor:

Försvarsmakten. (2013). *Försvarsmaktens förband och förmågor. Militärregioner*. (Elektronisk). Tillgänglig: <<http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Militarregioner/>> (2013-09-05)

MSB. (2013). *Länsstyrelsens roll inom krisberedskap och skydd mot olyckor – Före kris del 1*. (Elektronisk). Film i regi av Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap. Tillgänglig: <http://www.youtube.com/watch?v=_k0AVKT5LzY> (2013-08-28).

Bilaga A – Intervjuguide

I bilagan presenteras den intervjuguide som togs fram inför intervjun med militärregional stab syd. Vid intervjutillfället utgick intervjuarna från denna mall även om ett antal följdfrågor ställdes samt att helt nya frågor uppkom. Under intervjuns gång behandlades även en del frågor oavsiktligt genom svar från respondenten som berörde flera områden, vissa frågor har därför utelämnats och vissa frågor har kompletterats med följdfrågor. Utöver de förutbestämda frågorna hade även respondenten möjlighet att delge författarna sina egna reflektioner och erfarenheter som ansågs vara värdefulla inom området.

Frågeområde	Intervjufrågor
Hur väl fungerar samverkan mellan länsstyrelserna och Försvarsmakten i dagsläget?	Hur samverkar ni i dagsläget? Genomför ni övningar, möten, planering eller dylikt?
	Finns det några etablerade kontaktvägar? Har ni någon form av personlig kontakt eller relation/kännedom om varandra?
Hur har samverkansmöjligheterna påverkats av införandet av militärregionala staber?	Hur upplever du att möjligheterna för samverkan ser ut nu jämfört med hur de såg ut under SäkSam-organisationen?
	Har du märkt att något gällande civil-militär samverkan med länsstyrelserna blivit märkbart bättre eller sämre?
	Upplever du att ni med den nya organisation ni har i dagsläget klarar av att lösa den typ av uppgifter som länsstyrelserna kan efterfråga hjälp med? Och är det en förbättring gentemot SäkSam-organisationen?
Hur påverkan indelningen i militärregioner möjligheten till civil-militär samverkan?	Gällande det regionala områdesansvaret – upplever du att ni har möjlighet att hantera hela regionen och bistå den om er hjälp skulle efterfrågas, alltså har ni möjlighet att samverka med alla samtidigt?
	Har ni någon regelbunden kontakt med samtliga länsstyrelser i ett förebyggande syfte?
Kan några förbättringar göras avseende samverkanssituationen?	Detta återkopplar lite till tidigare reflektion och frågor, men tycker du att det finns något område som kan förbättras gällande samverkan med Länsstyrelserna?

	Önskar du att länsstyrelserna och eller deras organisation arbetade på ett annorlunda sätt? Upplever du att det finns något problem i deras organisation som hindrar samverkan från att ske optimalt?
	Upplever du att det förekommer något problem i utformningen av er organisation som påverkar samverkan så att den inte kan genomföras optimalt?

Bilaga B – Enkätundersökning

I bilagan presenteras enkätundersökningarna som skickades ut till Länsstyrelserna och Försvarsmakten under respektive rubrik

B.1 Enkätundersökning riktad mot länsstyrelserna

Samverkan

1. Har ni haft någon form av kontakt med Försvarsmakten avseende ert krishanteringsarbete under 2013?
Ja
Nej → gå vidare till fråga 5
2. Vilken form av kontakt har ni haft med FM under 2013?
Möten
Övningar
Deltagande i gemensamt nätverk
Annan form av kontakt, nämligen: _____
3. Vilka organisatoriska enheter inom Försvarsmakten har ni haft kontakt med under 2013? (*flera alternativ kan anges*)
Hemvärn
Förband
Militärregionala staben
Högkvarteret
Annan, nämligen: _____
4. Hur ofta har ni träffat representanter från Försvarsmakten under 2013?
Någon gång i månaden eller oftare
Någon gång i kvartalet
Någon enstaka gång
Har inte träffat representanter från Försvarsmakten under 2013
5. Har ni deltagit i övningar knutna till krishantering under 2013?
Ja
Nej → Fortsätt till fråga 8

6. Har Försvarsmakten medverkat i någon av dessa övningar?

Ja

Nej

7. Vem har tagit initiativ till dessa övningar? (flera svarsalternativ kan anges)

Försvarsmakten

Länsstyrelsen

Annan aktör, ange vem/vilka _____

8. Hur viktigt anser ni att det är att ha övningar avseende krishantering tillsammans med Försvarsmakten?

Mycket viktigt

Ganska viktigt

Ganska oviktigt

Inte alls viktigt

9. Nedan följer några påståenden om er samverkan med Försvarsmakten. Hur väl stämmer dessa med er uppfattning?

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	Vet ej/ har ingen uppfattning
Vi har en etablerad samverkan med Försvarsmakten					
Det är tydligt hur vi ska söka stöd från Försvarsmakten i samband med en kris					
Samverkan med Försvarsmakten är en viktig del av vårt krishanteringsarbete					
Försvarsmakten är en oproblematiske samverkanspartner					

10. Upplever ni att det finns något specifikt problem i samverkan med Försvarsmakten?

Ja, nämligen:

Nej

Förväntningar och behov

11. Har ni befunnit er i en krissituation under de senaste fem åren?

Ja

Nej → fortsatt till fråga 14

12. Har ni tagit emot stöd från Försvarsmakten i samband med en krissituation under de senaste fem åren?

Ja

Nej → fortsatt till fråga 14

13. Hur uppfattade ni stödet från Försvarsmakten i samband med krissituationen?

Mycket betydelsefullt

Ganska betydelsefullt

Marginell betydelse

Ingen betydelse

14. Har ni en krishanteringsplan?

Ja

Nej → fortsatt till fråga 16

15. Ingår Försvarsmakten i något avseende i er krishanteringsplan?

Ja

Nej

16. Förväntar ni er att få stöd från Försvarsmakten vid en krissituation?

Ja

Nej

17. Nedan följer några påståenden om Försvarsmaktens roll i det svenska krishanteringssystemet. Hur väl stämmer dessa med er uppfattning?

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	Vet ej/ har ingen uppfattning
Försvarsmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet					
Försvarsmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet					
Det är tydlig vad Försvarsmakten kan lämna för stöd till oss vid en kris					
Försvarsmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet					

18. Nedan följer några påståenden om behov av och förväntningar på Försvarsmakten som aktör i det svenska krishanteringssystemet. Hur väl stämmer dessa med er uppfattning?

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	Vet ej/ har ingen uppfattning
Försvarsmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en kris					
Försvarsmaktens närvaro är uppskattad vid krishantering					
Försvarsmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet					

19. Vid vilka sorters krissituationer skulle länsstyrelserna ha behov av stöd från Försvarsmakten?

	Mycket stort behov	Ganska stort behov	Ganska litet behov	Mycket litet behov	Vet ej/ har ingen uppfattning
Extrema natur- och väderhändelser					
Tekniska kollapser					
Smitta/smittspridning					
Antagonistiska hot/ social oro (sabotage/ terrorism/upplopp)					
Annan, nämligen:					

20. Uppskatta Försvarsmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna att hantera följande krissituationer.

	Mycket hög förmåga	Ganska hög förmåga	Ganska låg förmåga	Mycket låg förmåga	Vet ej/ har ingen uppfattning
Extrema natur- och väderhändelser					
Tekniska kollapser					
Smitta/smittspridning					
Antagonistiska hot/ social oro (sabotage/ terrorism/upplopp)					

21. Känner ni till vid vilka krissituationer Försvarsmakten kan bidra med stöd?

Ja

Nej, följande skulle behövs klargöras: _____

_____

22. Avslutningsvis, är det något ni vill tillägga?

B.2 enkätundersökning riktad mot Försvarmakten

Samverkan

1. Har ni på något sätt bistått länsstyrelserna i deras krishanteringsarbete under 2013?
Ja:
Nej → gå vidare till fråga 4:
2. Vilken form av kontakt har ni haft med länsstyrelserna under 2013?
Möten:
Övningar:
Deltagande i gemensamt nätverk:
Annan form av kontakt, nämligen (fritext):
3. Hur ofta har ni träffat representanter från länsstyrelserna under 2013?
Någon gång i månaden eller oftare:
Någon gång i kvartalet:
Någon enstaka gång:
Har inte träffat representanter från länsstyrelsen under 2013:
4. Har ni deltagit i övningar knutna till krishantering under 2013?
Ja:
Nej → Fortsätt till fråga 7:
5. Har länsstyrelserna medverkat i någon av dessa övningar?
Ja:
Nej:
6. Vem har tagit initiativ till dessa övningar? (*flera svarsalternativ kan anges*)
Försvarmakten:
Länsstyrelsen:
Annan aktör, ange vem/vilka (fritext):
7. Hur viktigt anser ni att det är att ha övningar avseende krishantering tillsammans med länsstyrelserna?
Mycket viktigt:
Ganska viktigt:
Ganska oviktigt:
Inte alls viktigt:

8. Nedan följer några påståenden om er samverkan med länsstyrelserna. Hur väl stämmer dessa med er uppfattning?

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	Vet ej/ har ingen uppfattning
Vi har en etablerad samverkan med länsstyrelserna					
Det är tydligt hur vi ska lämna stöd till länsstyrelserna i samband med en kris					
Samverkan med länsstyrelserna är en viktig del av vårt krishanteringsarbete					
Länsstyrelserna är en oproblematiske samverkanspartner					

9. Upplever ni att det finns något specifikt problem i samverkan med länsstyrelserna?
- Ja, nämligen (fritext):
- Nej:

Förväntningar och behov

10. Har ni lämnat stöd vid en krissituation under de senaste fem åren?
- Ja:
- Nej → fortsatt till fråga 13:
11. Har ni lämnat stöd till länsstyrelserna i samband med en krissituation under de senaste fem åren?
- Ja:
- Nej → fortsatt till fråga 13:
12. Hur uppfattade ni stödet från Försvarmakten till länsstyrelserna i samband med krissituationen?
- Mycket betydelsefullt:
- Ganska betydelsefullt:
- Marginell betydelse:
- Ingen betydelse:

13. Bör Försvarsmakten ingå i länsstyrelsernas krishanteringsplaner?

Ja:

Nej:

14. Nedan följer några påståenden om Försvarsmaktens roll i det svenska krishanteringssystemet. Hur väl stämmer dessa med er uppfattning?

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	Vet ej/ har ingen uppfattning
Försvarsmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet					
Försvarsmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet					
Det är tydlig vad Försvarsmakten kan lämna för stöd till länsstyrelserna vid en kris					
Försvarsmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet					

15. Nedan följer några påståenden om länsstyrelsernas behov av och förväntningar på Försvarsmakten som aktör i det svenska krishanteringssystemet. Hur väl stämmer dessa med er uppfattning?

	Stämmer mycket bra	Stämmer ganska bra	Stämmer ganska dåligt	Stämmer mycket dåligt	Vet ej/ har ingen uppfattning
Försvarsmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en kris					
Försvarsmaktens närvaro är uppskattad vid krishantering					
Försvarsmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet					

16. Vid vilka sorters krissituationer skulle länsstyrelserna ha behov av stöd från Försvarmakten?

	Mycket stort behov	Ganska stort behov	Ganska litet behov	Mycket litet behov	Vet ej/har ingen uppfattning
Extrema natur- och väderhändelser					
Tekniska kollapser					
Smitta/smittspridning					
Antagonistiska hot/social oro (sabotage/terrorism/upplopp)					
Annan, nämligen:					

17. Uppskatta Försvarmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna att hantera följande krissituationer.

	Mycket hög förmåga	Ganska hög förmåga	Ganska låg förmåga	Mycket låg förmåga	Vet ej/har ingen uppfattning
Extrema natur- och väderhändelser					
Tekniska kollapser					
Smitta/smittspridning					
Antagonistiska hot/social oro (sabotage/terrorism/upplopp)					

18. Upplever ni att länsstyrelserna känner till vid vilka krissituationer Försvarmakten kan bidra med stöd?

Ja:

Nej, följande skulle behövs klargöras (fritext):

19. Avslutningsvis, är det något ni vill tillägga? (fritext)

Bilaga C – Statistikens tillförlitlighet

Nedan presenteras information angående förfarandet vid enkätundersökningarna samt eventuella felkällor. Referenstider för undersökningarna är nuvarande förhållanden samt skeenden under 2013 såväl som perioden 2011-2013. Enkäterna i sin helhet presenteras i bilaga B.

C.1 Population/urval

Enkäterna riktar sig till Sveriges 21 länsstyrelser respektive Försvarsmaktens fyra militärregionala staber. Urvalet för båda enkäterna utgörs av den fulla populationen.

C.2 Frågor/variabler

Enkäterna är i stort lika men innehåller vissa skillnader avseende frågeställningar och formuleringar för att bättre passa respektive urvalsgrupp. Enkäterna grundar sig i den enkät Riksrevisionen använde i sin granskning av Försvarsmakten under SäkSam-organisationen. Att efterlikna den tidigare undersökningen ger möjligheten att kvantitativt jämföra resultaten av länsstyrelsernas enkätsvar vilket kan påvisa skillnader avseende åsikter och attityder som funktion av nu gällande förutsättningar jämfört med situationen hösten 2010.

C.3 Datainsamling

Nedan presenteras tillvägagångssätt för datainsamling för enkäten till Länsstyrelserna respektive Försvarsmakten. För sammanställning och utskick samt påminnelser av enkäterna har ett webbaserat hjälpmedel använts. Hjälpmedlet är fritt tillgängligt via www.fluidsurveys.se. Notera att författarna använde ett användarkonto tillhörande Lunds universitets centrum för riskanalys och riskmanagement, LUCRAM, vilket erbjuder utökade användarmöjligheter samt eliminerar den reklam som bifogas med enkäterna i ett gratis användarkonto.

C.3.1 Länsstyrelse

Inledningsvis togs kontakt via epost med den representant på respektive länsstyrelse som utifrån www.lansstyrelsen.se ansågs bäst lämpad att ifylla enkäten. Brevet innehöll grundläggande information om författarna, arbetet och enkäten samt en önskan om att bekräfta deltagande samt vidarebefordra detsamma om annan person på länsstyrelsen bedöms vara mer lämpad.

Två påminnelser skickades ut och i samband med dessa togs kontakt via länsstyrelsernas officiella epostadress med ännu ej avhörda länsstyrelser. Enkäten ifylldes via personlig länk i det första utskicket. I tabell C1 presenteras en sammanställning av datainsamlingen.

Tabell C1 Sammanställning av datainsamlingen för enkäten till länsstyrelserna.

Aktivitet	Datum	Akkumulerad svarsandel
Första utskick	1 oktober	-
Påminnelse 1	14 oktober	38 %
Påminnelse 2	22 oktober	67 %
Datainsamling avslutas	25 oktober	76 %

C.3.2 Försvarsmakt

Kontakt med Försvarsmakten togs via epost till respektive förläggningsregementes expedition. I brevet gavs grundläggande information om enkäten och examensarbetet tillsammans med en önskan om att meddelandet vidarebefordras till lämplig representant med sambandsansvar.

Två påminnelser skickades ut via FluidSurveys enkätverktyg vilket kompletterades med mail- och telefonkontakt efter information från flera svaranden om problem med att fylla i enkäten genom den tillsända länken. I tabell C2 presenteras en sammanställning av datainsamlingen.

Tabell C2 Sammanställning av datainsamlingen för enkäten till Försvarsmakten.

Aktivitet	Datum	Akkumulerad svarsandel
Första utskick	9 oktober	-
Påminnelse 1	22 oktober	25 %
Påminnelse 2	29 oktober	50 %
Datainsamling avslutas	11 november	100 %

C.4 Bortfall

Bortfallen består dels i objektsbortfall, enkäten har ej besvarats, dels i partiellt bortfall, delar av enkäten eller vissa frågor har ej besvarats. Nedan presenteras bortfall för enkäterna till Länsstyrelserna respektive Försvarsmakten.

C.4.1 Länsstyrelse

Objektsbortfallen beror i ett fall av avböjd medverkan på grund av tidsbrist och i övrigt fyra fall av misslyckande i att upprätta kontakt med berörda länsstyrelser, trots upprepade försök. Ur tabell C1 ovan ges att bortfallsandelen uppgår till 24 %. Objektsbortfall presenteras i tabell C3.

Tabell C3 Objektsbortfall för enkäten till länsstyrelserna.

Typ av objektsbortfall	Antal
Avböjd medverkan	1
Ej avhörda	4
Totalt	5

Partiella bortfall på frågor varierade även det då samtliga länsstyrelser inte besvarade alla frågorna. Det förekom även frågor som endast skulle besvaras beroende på svar för tidigare ställda frågor. Om en sådan fråga inte besvarats på grund av ett givet svar på tidigare fråga har detta inte räknats som svarsbortfall då avsikten inte var att denna fråga skulle besvaras. Svarsfrekvens och svarsandel på enskilda frågor presenteras i tabell C4 nedan.

Tabell C4 Svartsfrekvens och svarsandel för enkätfrågorna till länsstyrelserna.

Fråga	Antal länsstyrelser som besvarat frågan	Antal länsstyrelser som skall besvara frågan	Svarsandel
1	16	16	100 %
2*	16	16	100 %
3*	16	16	100 %
4*	16	16	100 %
5	16	16	100 %
6*	16	16	100 %
7*	16	16	100 %

8	16	16	100 %
9a	16	16	100 %
9b	16	16	100 %
9c	16	16	100 %
9d	16	16	100 %
10	16	16	100 %
11	16	16	100 %
12*	8	8	100 %
13*	5	5	100 %
14	16	16	100 %
15*	15	16	94 %
16	16	16	100 %
17a	16	16	100 %
17b	16	16	100 %
17c	16	16	100 %
17d	16	16	100 %
18a	16	16	100 %
18b	16	16	100 %
18c	16	16	100 %
19a	16	16	100 %
19b	16	16	100 %
19c	16	16	94 %
19d	15	16	100 %
20a	16	16	100 %
20b	16	16	100 %
20c	16	16	100 %
20d	15	16	94 %
21	16	16	100 %

* Enbart en delmängd av respondenterna skall besvara denna fråga

C.4.2 Försvarsmakt

I enkätundersökningen riktad mot Försvarsmakten förekommer inga objektbortfall. Däremot förekommer partiella bortfall på frågor i större utsträckning än i undersökningen riktad mot länsstyrelserna. I tabell C5 nedan presenteras svarsfrekvens och svarsandel för undersökningen riktad mot Försvarsmakten.

Tabell C5 Svarsfrekvens och svarsandelar för enkätfrågorna till Försvarsmakten.

Fråga	Antal MR-staber som besvarat frågan	Antal MR-staber som skall besvara frågan	Svarsandel
1	4	4	100 %
2*	4	4	100 %
3*	4	4	100 %
4	4	4	100 %
5*	4	4	100 %
6*	4	4	100 %
7	4	4	100 %
8	3	4	75 %
9	4	4	100 %
10	4	4	100 %
11*	3	4	75 %
12*	2	3	67 %

13	3	4	75 %
14a	3	4	75 %
14b	3	4	75 %
14c	3	4	75 %
14d	3	4	75 %
15a	3	4	75 %
15b	3	4	75 %
15c	3	4	75 %
16a	3	4	75 %
16b	3	4	75 %
16c	3	4	75 %
16d	3	4	75 %
17a	4	4	100 %
17b	4	4	100 %
17c	4	4	100 %
17a	4	4	100 %
18	4	4	100 %
19	4	4	100 %

* Enbart en delmängd av respondenterna skall besvara denna fråga

C.5 Ramtäckning

Täckningsfel innebär att populationen och urvalsramen inte är lika. Detta visar sig i två varianter; undertäckning, objekt som ingår i populationen saknas i urvalet samt övertäckning, objekt som inte ingår i populationen ingår i urvalet. I och med väl definierade populationer, 21 länsstyrelser och 4 militärregionala staber, existerar inga täckningsfel.

C.6 Urval

Enkätundersökningen genomfördes i form av två totalundersökningar vilket utesluter urvalsfel. Dock innebär svarsbortfallet i enkäten till länsstyrelserna att resultaten inte med signifikans kan sägas representera hela populationen. Detta till trots görs antagandet att bortfallets egenskaper i stort överensstämmer med de svarandes egenskaper.

C.7 Mätning

Mätfel uppstår då inkomna svar inte överensstämmer med verkligheten, exempelvis på grund utav minnesfel eller att frågan missförstått. För att motverka mätfel har enkätfrågorna genomgått extern granskning innan enkäterna sammanställts.

Bilaga D – Kvantitativa resultat från enkätundersökningarna

I bilagan presenteras kvantitativa resultat från de enkätundersökningar som har genomförts. I tabell D1 presenteras resultaten från enkätundersökningen riktad mot länsstyrelserna och Riksrevisionens undersökning. I tabell D2 presenteras resultaten från undersökningen som riktar sig mot Försvarmakten.

Tabell D1 Kvantitativa resultat från enkätundersökningarna riktade mot länsstyrelserna.

Fråga	Riksrevisionens undersökning svarsandelar angivna i %	Riksrevisionens undersökning resultat beräknat i medelvärde	Vår undersökning svarsandelar angivna i %	Vår undersökning Resultat beräknat i medelvärde
1 Har ni haft någon form av kontakt med Försvarmakten avseende ert krishanteringsarbete under 2013?	95,2 %		100 %	
2 Vilken form av kontakt har ni haft med Försvarmakten under 2013? (flera alternativ kan anges)				
möten	90,5 %		100 %	
övningar	66,7 %		75 %	
deltagande i gemensamt nätverk	81 %		100 %	
annan kontakt	14,3 %		18,8 %	
3 Vilka organisatoriska enheter inom Försvarmakten har ni haft kontakt med under 2013? (flera alternativ kan anges)				
Hemvärn	66,7 %		37,5 %	
Förband	28,6 %		31,3 %	
Militärregionala staber (Säksam)	90,5 %		100 %	
Högkvarteret	38,1 %		56,3 %	
annat	4,8 %		0 %	
4 Hur ofta har ni varit i kontakt med representanter från Försvarmakten under 2013?		1.762		1.125
5 Har ni deltagit i övningar knutna till krishantering under 2013?(senaste två åren)	100 %		81,3 %	
6 Har Försvarmakten deltagit i någon av dessa övningar?	76,2 %		81,3 %	
7 Vem har tagit initiativ till dessa övningar? (flera alternativ kan anges)				
försvarmakten	19 %		12,5 %	
länsstyrelsen	90,5 %		75 %	
annan	9,5 %		18,8 %	
8 Hur viktigt anser ni att det är att ha övningar avseende krishantering tillsammans med Försvarmakten?		1.4		1.188
9a Vi har en etablerad samverkan med Försvarmakten		1.429		1.063
9b Det är tydligt hur vi ska söka stöd från Försvarmakten i samband		1.333		1.125

med en kris				
9c Samverkan med Försvarmakten är en viktig del av vårt krishanteringsarbete			1.429	1.125
9d Försvarmakten är en oproblematiske samverkanspartner				1.667
10 Upplever ni att det finns något specifikt problem i samverkan med Försvarmakten	-			25 %
11 Har ni befunnit er i en krissituation de senaste fem åren?	66,7 %			50 %
12 Har ni tagit emot stöd från Försvarmakten i samband med en krissituation under de senaste fem åren?	47,6 %			31,3 %
13 Hur uppfattade ni stödet från Försvarmakten i samband med krissituationen?			1.3	1.4
14 Har ni en krishanteringsplan?	100 %			100 %
15 Ingår Försvarmakten i något avseende i er krishanteringsplan?	90,5 %			93,3 %
16 Förväntar ni er att få stöd från Försvarmakten vid en krissituation?	100 %			93,8 %
17a Försvarmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet			1.429	1.25
17b Försvarmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet			2.333	2
17c Det är tydligt vad Försvarmakten kan lämna för stöd till oss vid en kris			2.381	1.75
17d Försvarmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet			1.81	2.125
18a Försvarmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en kris			-	1.8
18b Försvarmaktens närvaro är uppskattad vid krishantering			-	1.188
18c Försvarmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet			-	1.313
19 Vid vilka sorters krissituationer skulle ni ha behov av stöd från Försvarmakten?				
19a Extrema natur- och väderhändelser			1.143	1.375
19b Tekniska kollaps			1.737	2.86
19c Smitta/smittspridning			2.619	3.615

19d Antagonistiska hot/ social oro		2.1		3.583
20 Uppskatta Försvarsmaktens förmåga att bistå er i följande krissituationer.				
20a Extrema natur- och väderhändelser		-		1.75
20b Tekniska kollapser		-		2.5
20c Smitta/smittspridning		-		2.75
20d Antagonistiska hot/ social oro		-		2.5
21 Känner ni till vid vilka krissituationer Försvarsmakten kan bidra med stöd		81 %	93,8 %	

Tabell D2 Kvantitativa resultat från enkätundersökningen riktad mot Försvarsmakten.

1 Har ni på något sätt bistått länsstyrelserna i deras krishanteringsarbete under 2013?		100 %	
2 Vilken form av kontakt har ni haft med länsstyrelserna under 2013?			
möten		100 %	
övningar		75 %	
deltagande i gemensamt nätverk		100 %	
övrigt		50 %	
3 Hur ofta har ni träffat representanter från länsstyrelserna under 2013?			1,0
4 Har ni deltagit i övningar knutna till krishantering under 2013?		100 %	
5 Har länsstyrelserna medverkat i någon av dessa övningar?		100 %	
6 Vem har tagit initiativ till dessa övningar? (flera svarsalternativ kan anges)			
försvarsmakten		25 %	
länsstyrelsen		100 %	
annan aktör		25 %	
7 Hur viktigt anser ni att det är att ha övningar avseende krishantering tillsammans med länsstyrelserna?			1,0
8a Vi har en etablerad samverkan med länsstyrelserna			1,0
8b Det är tydligt hur vi ska lämna stöd till länsstyrelserna i samband med en kris			1,33
8c Samverkan med länsstyrelserna är en viktig del av vårt krishanteringsarbete			1,0
8d Länsstyrelserna är en oproblematiserad samverkanspartner			1,0
9 Upplever ni att det finns något specifikt problem i samverkan med länsstyrelserna?		50 %	
10 Har ni lämnat stöd vid en krissituation under de senaste fem åren?		100 %	
11 Har ni lämnat stöd till länsstyrelserna i samband med en krissituation under de senaste fem åren?		67 %	
12 Hur uppfattade ni stödet från Försvarsmakten till länsstyrelserna i samband med krissituationen?			1,0
13 Bör Försvarsmakten ingå i länsstyrelsernas krishanteringsplaner?		100 %	
14a Försvarsmakten är en viktig aktör i det svenska krishanteringssystemet			1,0
14b Försvarsmakten har en tydlig roll i det svenska krishanteringssystemet			1,33
14c Det är tydligt vad Försvarsmakten kan lämna för stöd till länsstyrelserna vid en kris			1,33
14d Försvarsmakten borde ha en mer framträdande roll i det svenska krishanteringssystemet			1,33

15a Försvarsmakten har en hög förmåga att bistå länsstyrelserna vid en kris		1,0
15b Försvarsmaktens närvaro är uppskattad vid krishantering		1,0
15c Försvarsmakten är en nödvändig aktör i krishanteringssystemet		1,0
16 Vid vilka sorters krissituationer skulle länsstyrelserna ha behov av stöd från Försvarsmakten		
16a Extrema natur- och väderhändelser		1,0
16b Tekniska kollapser		1,33
16c Smitta/smittspridning		2,33
16d Antagonistiska hot/ social oro (sabotage/ terrorism/upplopp)		1,67
17 Uppskatta Försvarsmaktens förmåga att bistå länsstyrelserna vid följande krissituationer		
17a Extrema natur- och väderhändelser		1,5
17b Tekniska kollapser		2,25
17c Smitta/smittspridning		3,0
17d Antagonistiska hot/ social oro (sabotage/ terrorism/upplopp)		3,0
18 Upplever ni att länsstyrelserna känner till vid vilka krissituationer Försvarsmakten kan bidra med stöd?	100 %	